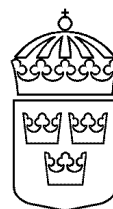

Riksdagens protokoll

2002/03:96

Måndagen den 5 maj

Protokoll
2002/03:96

Kl. 12.00 – 12.35
13.00 – 15.00

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 24 och 28 april.

2 § Anmälan om kompletteringsval till skatteutskottet och utbildningsutskottet

Andre vice talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp under Sofia Larsens föräldraledighet anmält hennes ersättare Anders Larsson som suppleant i skatteutskottet och i utbildningsutskottet under tiden *den 5 maj–19 december*.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i skatteutskottet
Anders Larsson (c)

suppleant i utbildningsutskottet
Anders Larsson (c)

3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Andre vice talmannen meddelade
att *fredagen den 9 maj kl. 14.00* skulle bordläggningsplenum äga rum
samt
att *fredagen den 16 maj* skulle aviserat eventuellt arbetsplenum utgå och
ersättas av en *interpellationsdebatt kl. 9.00*.
Meddelandet hade delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2002/03:295

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:295 av Mariam Osman Sherifay om rätten att bära slöja

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 19 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är familjeskäl.

Stockholm den 29 april 2003

Justitiedepartementet

Mona Sahlin

Interpellation 2002/03:305

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:305 av Ingegerd Saarinen om bevarande av naturskog

Interpellationen kommer att besvaras den 13 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är att miljöministern är på tjänsteresa.

Stockholm den 30 april 2003

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2002/03:306

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:306 av Lars Ångström om säkerhetsdepartement i stället för försvarsdepartement

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är nordiskt ministermöte i Visby, förbandsbesök i Såtenäs samt besök i Halmstad och Bryssel.

Stockholm den 30 april 2003

Försvarsdepartementet

Leni Björklund

Enligt uppdrag

Ingvar Åkesson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2002/03:313

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:313 av Jakob Forssmed (kd) om observatörsstatus för Taiwan i WHO

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 26 maj 2003.

5 § Svar på interpellation 2002/03:272 om destruktion av icke användbar ammunition

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Per Westerberg har ställt två frågor till mig. Den första frågan är om jag avser att se till att försvarets och Försvarets materielverks upphandlingar möjliggör bud även från mindre till exempel svenska anbudsgivare. Den andra frågan är vilka krav jag verkar för med avseende på värdering av miljökravens styrka och ekonomiska betydelse vid upphandlingar.

Jag ska först ge en kort beskrivning av hur destruktion av ammunition går till och Försvarets materielverks roll i detta. Försvarsmakten ger Försvarets materielverk ett preliminärt underlag om vilken ammunition man avser att förstöra. Försvarets materielverk kontrollerar sedan underlaget, bland annat mot industrirelaterade möjligheter till upphandling. Därefter fastställer Försvarsmakten vad som ska destrueras, ett så kallat paket. Denna process är årlig och kopplad till den övriga avvecklingsprocessen för att få en så hög effektivitet som möjligt. Försvarets materielverk förbereder därpå upphandlingen genom att dela upp "paketet" i mindre delar med likartad ammunition, så kallade familjer. Syftet med denna uppdelning är att underlätta både upphandlingen och anbudsförfrågan.

För att svara på Per Westerbergs första fråga så följer Försvarets materielverk lagen om offentlig upphandling, vilket bland annat innebär att alla anbudsgivare ska behandlas lika. Men Försvarets materielverk underlättar för destruktionsföretagen att lämna anbud på den typ av ammunition man kan och vill ha beställning på. Det gör myndigheten genom att, som jag tidigare sagt, dela upp upphandlingar i mindre delar. Denna uppdelning gör det lättare för mindre företag att lägga bud genom att de kan välja vilken del av det stora "paketet" som bäst passar dem.

Med anledning av Per Westerbergs andra fråga har, med miljöbalken som grund, både Försvarsmakten och Försvarets materielverk fastställt policyer och riktlinjer för myndigheternas agerande. Dessa båda myndigheter har ett väl utvecklat miljömedvetande och arbetar aktivt för att tillgodose de uppställda miljökraven. Försvarets materielverks regelverk för upphandlingar föreskriver långtgående krav på miljöhänsyn.

Även om det självklart är viktigt att mindre företag överlever är detta en affärsmässig verksamhet. Beställningar läggs till företag som bäst uppfyller krav på leveranstid, pris och miljö – oavsett storleken på företaget.

Anf. 2 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först ber jag att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Som statsrådet säkert är medveten om är jag inte alls nöjd med svaret, som jag tycker fortfarande är stelbent.

Jag har själv ett långt förflutet när det gäller konkurrenslagstiftningen och även lagen om offentlig upphandling. Jag var med om att ta fram nuvarande konkurrenslagstiftning och vill väldigt starkt värna om konkurrensen på marknaden.

Det svar som jag här har fått tycker jag andas ett visst mått av stelbenthet. Man följer säkert lagen om offentlig upphandling. Det är inte det som det handlar om, utan det handlar om nästa steg: att försöka se till att man även framdeles har en fungerande konkurrens och att man inte slår ut ett antal andra aktörer. Jag säger inte att försvaret är särskilt dåligt på det här området. Snarare är detta en sjuka inom hela den offentliga sektorn där många mindre och medelstora aktörer när det bara är en upphandling ofta nog har ett digitalt förhållande. Antingen vinner man upphandlingen, och då är allt frid och fröjd, eller också förlorar man och får vänta ett år. I de flesta personalintensiva verksamheter är att vänta ett år likställt med nedläggning – det finns ingen andra chans. Detta gäller även destruktion av ammunition.

Det är här som jag tycker att lagen om offentlig upphandling, så som denna tillämpas, mera lämpar sig för de stora företagen och de stora internationella företagen. I de här sammanhangen kan man väl säga att hänsyn inte tas till de mindre svenska aktörerna och till deras sysselsättning och deras förmåga att arbeta. Naturligtvis kan man säga att de borde kunna delta i upphandlingarna även utomlands. Men svaret på detta är att det när det är en årlig upphandling blir väldigt svårt, även om det finns mindre ”paket”. För de här företagen handlar det om kapacitet, precis som inom många andra delar av den offentliga sektorn.

Antingen har man alltså vunnit en upphandling i Sverige, eller också har man inte vunnit. Har man inte vunnit är det mycket svårt att hinna med att lägga bud och att kunna nyttja sin kapacitet någon annanstans i Europa för att därmed kunna överleva till nästa anbudsgivning.

Här tycker jag att det blir en något kortsiktig politik. Man borde kunna vara mer lyhörd och mer känslig för de problem som de företag har som verkar i Sverige. Att konkurrensen upprätthålls skulle vara bra även för svenska staten och för svenska skattebetalare.

Jag tror, fru talman, att man borde kunna dela upp de små upphandlingarna även på löpande upphandlingar under året, så att det inte bara är ett tillfälle – detta för att därmed ha fler chanser och en fungerande marknad. Förlorar man en eller flera upphandlingar har man därmed större möjligheter att kompensera sig utomlands och därmed möjligheter att föra en mer långsiktig politik med långsiktigare investeringar, utbildning av personal och andra investeringar.

Det här är något som inte bara gäller försvaret, utan det går igen också på många andra områden där man borde se mera till detta och inte bara stirra sig blind på att följa lagen. Det ska man förvisso göra men man kan göra det på ett sådant sätt att man får en fungerande marknad där det inte blir digitalt varje år när det gäller om man ska leva vidare eller ej, för då blir det en avvecklingsprocess av en del företag i den här branschen och i Sverige.

Den andra delen gäller miljökraven. Man följer säkert, som sagt, miljöbalken och ställer krav. Vi är väldigt duktiga på miljö i Sverige. Det gäller att sätta pris eller absoluta villkor. Ska man följa vissa krav – ja eller nej – eller finns det ett pris för att göra det? På nämnda sätt kan man också ta till vara nationella intressen.

Prot. 2002/03:96
5 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 3 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allra först vill jag säga att jag är ledsen att Per Westerberg inte är nöjd med svaret. Samtidigt hörde jag att det inte är försvarsområdet som uppträdde särskilt anmärkningsvärt stelt i sammanhanget. Hela planeringen av hur vi tar hand om överskottsmateriel inom försvaret hänger samman med den enormt stora omställning som försvaret nu genomgår. Då gäller det att hitta en organisation för hur den här avvecklingen av överskottsmateriel ska kunna ske på ett sätt som inte också tar väldigt stora resurser i anspråk i förhållande till helheten. Det är därför som Försvarets materielverk, inte försvaret självt, sköter frågan. Man får då veta på årsbasis vad det är för typ av ammunition som man behöver göra sig av med. Sedan kan man med utgångspunkt i det göra de här paketen. Jag har varit i den tron att genom att dela upp paketen blir det ändå möjligt för även mindre företag att delta i konkurrensen och på så sätt ha en specialisering inom en så kallad familj av ammunitionsfamiljerna och lägga konkurrenskraftiga anbud.

Jag tror att det just nu är viktigt att vi låter det faktum att den kraftfulla omställningen av försvaret sker till så låg kostnad som möjligt vara utslagsgivande. Jag har heller inte fått rapporter om att det skulle vara några stora problem när det gäller att kunna tillgodose konkurrensförhållandet inom branschen.

När det gäller miljöfrågan har det svenska försvaret väldigt långt drivet miljöarbete. Där har vi fått internationellt gott rykte och också inspirerat flera andra länder att ta upp den policy och de riktlinjer som gäller i det sammanhanget. Miljökunskundet inom försvaret är en exportartikel även i de här delarna. Ett krav som vi ställer vid återvinning är att man också ska följa den miljöpolicy och de krav som gäller.

Anf. 4 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först: Jag har ingen tro att det finns något ont uppsåt. Men som försvarsministern säkert är väl medveten om finns det sedan tidiga 1900-talet en stark svensk historia av framgångsrik och skicklig upphandling inom kraftindustri, inom järnväg, inom telekom som kom att få en mycket stark industriell utveckling i Sverige. Jag vågar säga att det går att förena den med lagen om offentlig upphandling och göra det på ett sätt som gynnar svenska intressen och svensk sysselsättning bättre än vad som nu sker.

Jag säger inte att man inte har lyssnat, för jag tycker att man har blivit bättre på det här än vad man var historiskt sett. Men jag säger att man kan bli väsentligt mycket bättre. Just den här digitala situationen, att få en årlig upphandling där man ska försöka belägga sin kapacitet, gör att får man sitt anbud antaget går det jättebra, men första gången det blir ett nej kan företaget inte stå och stampa i ett års tid och hoppas och be någon bön om att få någonting nästa år. Då försvinner man. Det är därför jag tror det är viktigt att man har löpande upphandlingar där det hela tiden

finns andra saker att ge bud på och man dessutom kan vara med på of-fentliga marknaden även i andra länder. Svenska aktörer är så små att de har väldigt svårt att med sin kapacitet gå ut på utländska marknader, i synnerhet när det faktiskt finns visst mått av protektionism i ett antal länder som utför destruktion av ammunition för närvarande.

Därför ska man försöka laga efter lägenhet, nämligen att få den här marknaden fungerande i Sverige dels därför att vi har en mycket miljö-vänlig destruktion av ammunition, väl erkänd utomlands, dels för att bibehålla konkurrensen med denna miljövänliga destruktion och även vara som ett föredöme utomlands. Dessutom kan vi väl notera att det kommer att finnas mycket stora behov av ammunitionsdestruktion i framtiden, kanske inte framför allt i Sverige men i stora delar av Östeu-ropa. Om detta kan ske på ett miljömässigt ekonomiskt bra sätt är det en klar fördel.

Jag vill avsluta med att ställa två mycket konkreta frågor till för-svarsministern.

Den första gäller miljökraven. Är de krav man nu ställer absoluta krav? Uppfyller man dem inte är det ett nej, eller får man bara en policy som man ska arbeta efter? Är det absoluta krav där man värdesätter den goda miljön, eller sätter man ett pris på miljön? Endera av dessa två är väldigt viktig om man ska upprätta bra miljöhänsyn i ammunitionsde-struktionen i Sverige. Som en konkurrensfördel måste miljön ju värderas så tydligt som möjligt och värdet av miljöinslaget markeras.

Den andra frågan är: Tror försvarsministern själv att vi kommer att ha en industri för ammunitionsdestruktion kvar om vi fortsätter med de digitala upphandlingarna då detta väldigt lätt leder till att första förlorade upphandling leder till nedläggning?

Anf. 5 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allra först vill jag säga om miljökraven att pris under-ordnas miljökraven. Det finns med naturligtvis när man värderar anbu-den, men miljön går före. I det sammanhanget finns också med hur man värderar miljöanbudet. Det jag har fått veta är att man värderar materiel-återvinning före energiåtgång. Det finns principer även på miljöområdet som kommer att ställas mot varandra, och då är det den ordning man har.

Den andra frågan var om vi kommer att ha kvar någon industri för destruktion av ammunition. Det är jag övertygad om att vi kommer att ha. Då ska jag säga att det kommande försvarsbeslutet kommer att belysa en del av de saker som Per Westerberg tar upp – att vi inte längre har ett lika stort försvar, inte har samma starka självförsörjningsgrad utan också riksdagen har öppnat upp för ett samarbete när det gäller materielsidan som ett led i den samlade försvars- och säkerhetspolitiken. Där kan jag säga att en strategi för hur vi behandlar upphandling, materiel-frågorna och forskningsfrågorna framöver kommer att finnas med i det kommande försvarsbeslutet. Där ser jag fram emot att få mer hjälp och underlag från flera i riksdagen, för jag inser att det här är en central fråga. Jag inser också att det är en fråga där vi kan behöva använda vårt samarbete som finns internationellt för att också se till att få stöd för vår inhemska indu-stri så att den kan exportera. På den punkten tror jag – på miljöområdet är ju Sverige framsynt och inte minst intressant för de baltiska staterna och

även Ryssland vad gäller våra miljökrav – att en framsynt svensk destruktionsindustri skulle kunna vara konkurrenskraftig internationellt.

Då kommer nästa fråga: På vilket sätt stöder vi den hemifrån så att den också blir känd kvalitetsmässigt i andra länder?

Prot. 2002/03:96

5 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag hoppas att strategin för upphandling blir sådan att den stärker den svenska möjligheten att konkurrera – jag säger möjligheten. Vi har utvecklat mycket bra miljöledningssystem för att vara miljövänliga i samband med destruktionsprocessen. Men det vill till vid upphandlingen att dessa starkt värderas, att man kan mäta dem, att vissa delar till och med är direkta krav för att över huvud taget få anbud accepterade.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi får löpande upphandlingar, att det inte ska vara en katastrof om man förlorar en upphandling. Gör man det kommer det väldigt lätt att leda till att företag försvinner. Är man långt gången i Sverige när det gäller ammunitionsdestruktionen att klara den väl både säkerhets- och miljömässigt, och det finns en stor marknad, då finns det väldigt stor anledning i tillämpningen av lagen om offentlig upphandling att ha en mycket stark dialog där vi värnar både miljön och svenskt företagande i hägn av och i respekt för gällande lagstiftning, lagen om offentlig upphandling och konkurrenslagstiftning.

Anf. 7 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag tackar för frågan. Det tunga och viktiga när det gäller försvaret är nu att se till att den omställningsprocess som vi är inne i blir lyckosam för verksamheten. Sedan leder det i sig till många processer runtomkring och skapar andra förutsättningar för både samhälle och företag. Det finns alla skäl att se till att vi gör detta på ett så klokt och förnuftigt sätt som möjligt.

Blir denna omställning bra kommer Sverige att ha värdefull kunskap också på den industriella sidan som kommer väl till pass när andra länder ska gå igenom precis samma process. Då hoppas jag att vi kan hjälpas åt att se till att vi stärker Sveriges konkurrensförmåga så långt det är möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2002/03:286 om nätverksbaserat försvar

Anf. 8 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Else-Marie Lindgren har frågat mig på vilket sätt jag verkat för att viktiga civila myndigheter involveras i det nätverksbaserade försvaret. Som exempel på sådana myndigheter nämner Else-Marie Lindgren polisen, Krisberedskapsmyndigheten, Räddningsverket, Sjöfartsverket med flera.

Utvecklingen av det nätverksbaserade försvaret befinner sig i ett inledande skede. Under de kommande åren handlar det främst om att utveckla metoder och tekniska lösningar för att förbättra det militära försvarets ledningsfunktion. En viktig milstolpe i detta arbete är de så kal-

lade ledningsdemonstratorerna 05 och 06, vilka Försvarsmakten nu håller på att utveckla. Demonstratorerna ska om några år i praktisk tillämpning kunna förevisa förutsättningar för det nätverksbaserade försvaret. Det rör sig om olika tekniska, metodologiska, organisatoriska och personella frågor. Försvarsdepartementet följer noga Försvarsmaktens arbete i dessa frågor.

Det nätverksbaserade försvaret handlar i viktiga delar om att utnyttja modern informationsteknologi för att få ett bättre beslutsunderlag. Militära förband ska därmed kunna sättas in med precision och väl avvägd effekt, både i nationella och i internationella insatser. Den militära ledningsfunktionen följer därmed teknikutvecklingen i det civila samhället, på samma sätt som försvaret utnyttjat innovationer inom informations- och kommunikationstekniken. Med detta vill jag understryka att den utveckling och de åtgärder som det här handlar om är en naturlig följd av samhällsutvecklingen. Det nätverksbaserade försvaret är alltså ett medel och inte ett mål i sig.

Än är det för tidigt att uttala sig bestämt om vilka enskilda förband och materielsystem som kommer att ingå i de olika delarna av det nätverksbaserade försvaret. Först om ett antal år kan detta bestämmas mer i detalj. Så mycket kan dock sägas att flera av våra moderna materielsystem som Gripenflygplan och Visbykorvetter är väl rustade för att kunna ingå. Att kommande materielsystem, som våra nya helikoptrar, ska kunna ingå är naturligt.

I vilken utsträckning och på vilket sätt framtidens militära förband ska samverka med civila myndigheter går i dag främst att uttala sig om på en principiell nivå. Samverkan måste kunna ske, både tekniskt och organisatoriskt, i alla Försvarsmaktens uppgifter. Det kan röra sig om att utbyta lägesinformation, men också att Försvarsmakten kan bistå med resurser för att stödja samhället vid räddningstjänst. En samverkansgrupp har etablerats mellan Försvarsmakten och berörda civila myndigheter för att säkerställa att sådana frågor beaktas i utvecklingsarbetet med det nätverksbaserade försvaret. Jag kan i detta sammanhang särskilt nämna att ett av de scenarier som ligger till grund för utvecklingen av ledningsdemonstratorerna 05 och 06 handlar om hur Försvarsmakten ska kunna bistå civila myndigheter vid miljöräddningstjänst till sjöss.

Till sist vill jag erinra om att samverkan mellan Försvarsmakten och civila myndigheter i dag är utförligt reglerad i lagar och förordningar. En fortsatt utveckling av samarbetet mellan Försvarsmakten och civila myndigheter kan också komma att resa frågor om utformningen av Försvarsmaktens uppgifter och nuvarande gränssytor till andra myndigheter. Regeringen kommer bland annat att överväga sådana frågor inom ramen för beredningen av 11 september-utredningen.

Anf. 9 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag ber att få tacka ministern för svaret.

Den fråga som ställs handlar om på vilket sätt som regeringen har säkerställt att viktiga civila myndigheter – som till exempel polisen, Krisberedskapsmyndigheten, Räddningsverket med flera – kan involveras i det nätverksbaserade försvaret.

I ministerns svar beskrivs det nätverksbaserade försvaret som mer riktat till att förbättra det militära försvarets ledningsfunktion. En viktig

milstolpe är då – precis som ministern säger – ledningsdemonstratorerna 05 och 06 som också kan ses som en kontrollstation. Jag instämmer i detta, och jag är övertygad om att vi är på rätt väg.

Men en av försvarets huvuduppgifter är också att stärka vårt samhälle vid svåra påfrestningar i fred. Med detta menar jag att nätverket måste vara ett verktyg för ett mer funktionsöverskridande försvar.

Fru talman! I dag och i framtiden vet vi inte vilka hot som dyker upp. Det är angreppets, attackens eller krisens art som ska avgöra hur och med vilka medel som vi bäst ska skydda oss. Därför menar jag att det redan nu, när det nätverksbaserade försvaret tar sin form, krävs att alla involverade myndigheter ställer upp och att man får tillgång till samma lägesbild. Då höjs kvaliteten samtidigt som tiden fram till dess att rätt insats görs minskar.

I ministerns svar talas det också om att det i framtiden kan tänkas att militära förband kan samverka med civila myndigheter. Det lär finnas en samverkansgrupp, men fungerar den praktiskt?

Fru talman! Jag menar att framtiden är här och nu. Vi måste våga tänka nytt. Regeringen måste säkerställa att alla myndigheter finns med på nätverkståget.

Anf. 10 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag tror att Else-Marie Lindgren är lite tidigt ute. Vi har inte ett nätverksbaserat försvar i dag, utan vi sysslar nu med ett ganska intensivt utvecklingsarbete för att få närmare kännedom om vad ett nätverksbaserat försvar ska innehålla. En väldigt viktig komponent är ledningssystem. Vi är inte ens så långt framme att vi kan säga hur ledningssystemen ska se ut, utan vi håller på med underlagen till dessa, det vill säga demonstratorerna 05 och 06. I det sammanhanget är vi tidigt ute. Då är det naturligt att det finns en samrådsgrupp med de civila myndigheterna som ska vara med för att se över vilka krav och möjligheter som de har i ett kommande ledningssystem som vi ännu inte har, men som vi ska utveckla och ta fram.

Denna grupp finns därför att vi i dag arbetar med andra hotbilder än tidigare. Det är också därför som ett av de scenarier där man ska testa funktionen i demonstratorerna också är en olycka av civil karaktär – detta för att man ska se att Försvarsmakten med sina resurser kan arbeta effektivt tillsammans med andra myndigheter.

Ibland känns det som att vi har talat om det nätverksbaserade försvaret på ett sätt som att det finns ett sådant, men det gör det inte i dag. Vi håller på att på olika sätt utveckla ett sådant försvar. Och, Else-Marie Lindgren, vi tar också med de viktiga civila aspekterna i det utvecklingsarbetet.

Anf. 11 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Ministern talar om att vi är tidigt ute, och det kan jag till viss del hålla med om. Men det som är så viktigt är att vi redan i inledningsskedet har möjlighet att med samverkan få det bästa resultatet, alltså i ett tidigt skede. Därför menar jag att det är viktigt att man nu låter alla civila myndigheter få möjlighet att delta i utvecklingen av det nätverksbaserade försvaret.

Prot. 2002/03:96
5 maj

*Svar på
interpellationer*

I svaret hänvisar ministern också till 11 september-utredningen, och jag kan hålla med om att det som utvecklas i den är mycket intressant. Det finns ju flera utredningar inom området samverkan. Då tänker jag på den så kallade Rakelutredningen, som konstaterar att infrastrukturen för kommunikation vid kriser har stora brister. Här kan man endast ta upp talkommunikation. För mig är det självklart att ett gemensamt kommunikationssystem måste vara modernt och kunna överföra all tänkbar information digitalt – detta för att vi ska kunna säkerställa, precis som jag sade tidigare, att alla involverade parter får tillgång till samma lägesbild för att snabbt kunna göra en insats.

Fru talman! Det behövs en nationell kommunikationsinfrastruktur för kommunikation mellan offentliga organ över hela hotskalan, från vardagsolyckor till höjd beredskap och krig. Vi borde kanske kalla detta för det nätverksbaserade samhällsförsvaret.

Jag menar att det nu är dags att regeringen tar initiativ.

Anf. 12 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! När jag hör Else-Marie Lindgrens replik blir snarast tanken: Hur ska vi kunna få ett kommunikationssystem som fungerar mellan olika myndigheter i dag? Vi vet att det har varit ett utredande kring Rakel och dess föregångare. Det innebär att jag hoppas att vi får en lösning på den frågan ganska snart. En av de saker man ska titta på är förutsättningarna att använda infrastrukturen i försvarets telenät, och den ska genomgås ordentligt. Det handlar då om att försvaret kan upprätthålla sina sekretesskrav, och inte bara att försvaret själv gör det utan att alla andra som eventuellt använder sig av systemet också kan upprätthålla sekretesskraven. Det kan då uppfattas att det blir hindrande för andra myndigheters tillgänglighet. Det är sådana diskussioner som man nu måste få klarhet i för att se om det är möjligt att använda försvarets nät eller om man ska välja en annan lösning, för vi är helt överens om att vi behöver få ett modernt radiokommunikationssystem för olika myndigheter som kan fungera i fredstid.

Det nätverksbaserade försvaret innehåller fler komponenter och kanske inte alltid sådant som handlar om att stödja det civila samhället i kritiska lägen. Här är ett utvecklingsarbete inlett där man också har tagit med de civila myndigheterna för att se om de kan dra nytta av de ledningssystem som tas fram.

Anf. 13 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag är mycket medveten om att det nätverksbaserade försvaret innehåller betydligt fler komponenter än de som jag här tar upp, men det bör ändå fästas stor vikt vid att de civila myndigheter som är involverade redan i inledningsskedet bör vara med i diskussionen och arbetet med att ta fram det nya nätverksbaserade försvaret.

Jag tackar för de svar jag fått. Vi är ganska överens om det som vi har talat om.

Jag tror att vi alla måste komma ifrån det stuprörstänkande som finns inom många områden och att vi måste visa ödmjukhet inför de stora organisationsförändringar som står för dörren när vi går in i det här nya nätverket. Trots allt är vi människor, och vi bör råda över tekniken och utgå från människors förutsättningar, inte tvärtom.

Anf. 14 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag tackar för interpellationen. Den rör ett viktigt och intressant område. Jag kan bara konstatera att ett sätt att försöka komma bort lite från stuprörstänkandet är att Försvarsmakten har en samrådsgrupp tillsammans med civila myndigheter för att se i vad mån deras erfarenheter kan tas till vara för försvaret, men också för att den nya som vi utvecklar kan bli en hjälp för andra myndigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:96

5 maj

*Svar på
interpellationer*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.35 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00 då statsministern skulle besvara en interpellation.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

7 § Svar på interpellation 2002/03:270 om politikens anseende

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Lars Leijonborg har frågat mig: Hur avser statsministern motverka den utbredda uppfattningen att politiker sviker sina vallöften?

Den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet samarbetar för ett tryggare, rättvisare och grönnare Sverige. I förra årets val fick våra tre partier väljarnas förnyade förtroende att ta ansvar för vårt land.

Det skedde efter en valrörelse där samtliga partier redovisade sina ambitioner inför den kommande mandatperioden.

För Socialdemokraternas del finns det anledning att känna stor tacksamhet för det förtroende som väljarna har givit oss – ett förtroende som vi kommer att göra vårt bästa för att leva upp till under de kommande åren. Sedan blir det väljarnas sak att i valet år 2006 göra en utvärdering av om vi har motsvarat de förväntningar som väljarna har på oss.

Detsamma gäller naturligtvis alla partier, oavsett om man bildar en riksdagsmajoritet eller befinner sig i opposition.

Så fungerar det – och ska fungera – i en demokrati. Ytterst är det svenska folket som i allmänna val utvärderar sittande riksdag och som därefter ger de partier och personer sina röster som man känner förtroende för och som man anser bäst kan ta ansvar för vårt land.

Frågan om människors förtroende för politiken, som Lars Leijonborg lyfter fram i sin interpellation, är utomordentligt viktig. Det finns många och komplicerade förklaringar till att många människor inte känner tillräckligt förtroende för det demokratiska systemet.

I takt med att antalet politiker har minskat upplever många människor att avståndet mellan väljare och valda har ökat.

Samtidigt som medborgarna förväntar sig att partierna för grundläggande ideologiska diskussioner, så leder jakten på snabba opinionsmässiga framgångar inte sällan till ytlighet i debatten och frånvaro av konstruktivt ansvarstagande. I grund och botten är det en farlig utveckling om personer blir viktigare än partier och snabba slagord får mer utrymme än idéer och värderingar.

Det finns anledning för samtliga partier och förtroendevalda att vara prestigelöst självkritiska inför hur vi organiserar och utövar det politiska arbetet. Det finns ingen enkel och snabb väg att öka människors förtroende för politiken – snarare handlar det om många konkreta insatser när det gäller att öka kommunikationen, finna nya former för det politiska arbetet, öka demokratin inom och utom partierna samt förmågan till politiskt ansvarstagande.

Avslutningsvis är det viktigt att partier och politiker gör sitt yttersta för att inte lova mer än man kan hålla. Därför bestämde vi socialdemokrater oss för att lägga fram ett valmanifest som var mycket tydligt på några viktiga punkter.

Vi kommer aldrig att medverka till att underminera svensk ekonomi. Satsningar på barn, gamla och sjuka går före stora skattesänkningar.

Det är inte trovärdigt att, som flera andra partier, utlova både gigantiska skattelättnader och samtidigt ge löften om att den gemensamma verksamheten ska bli väsentligt bättre.

Detta, och en fortsatt ansvarsfull ekonomisk politik, gör mig övertygad om att det valmanifest som Socialdemokraterna gick till val på, och som regeringen vägleds av i sitt arbete, kommer att vara fullt ut genomfört när mandatperioden är över.

Anf. 16 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret även om det inte innehöll det som jag hade hoppats på. Vad hade jag egentligen väntat mig för svar? Ja, jag hade ju inte trott att Göran Persson skulle göra som en japansk affärsman som man ser på TV ibland och som bockande och bugande med tårfyllt ansikte ber om förlåtelse för allt och till alla. Det hade i och för sig varit fullt motiverat. Men jag hade inte trott på en sådan politisk harakiri. Men det som jag hade hoppats på var att statsministern ändå kunde erkänna att ni har brutit vallöften. Sedan kan man diskutera om det var rätt eller fel. Jag anser att det var ekonomiskt rätt men moraliskt fel. Ni har kanske andra synpunkter. Men att kunna erkänna detta att ni har brutit vallöften skulle vara bra för det fortsatta politiska samtalet.

Jag har träffat ett par som valde att rösta på Socialdemokraterna i stället för på Folkpartiet därför att ni lovade att höja taket i föräldraförsäkringen, medan vi strax före valet sade att vi inte längre var säkra på att vi hade råd med det. Nu säger ni att ni inte har råd. Det är klart att det här paret är mycket besviken och känner sig mycket sviken. Detta par hade ännu ett argument. Paret hade nämligen noterat att ni i er valkampanj sade: Om borgarna vinner kanske maxtaxan höjs. Nu är det ni som utan att ha knystat om det före valet höjer maxtaxan.

Det är klart att väljare som ser sådant här känner sig svikna. Ni sade: Rösta inte på borgarna, för då sänks sjukersättningen under 80 %. Nu sänker ni sjukersättningen under 80 %.

Jag ska ta ett exempel från den här regionen. Det skulle inte bli biltullar. Nu blir det biltullar.

Jag skulle kunna fortsätta länge och tala om bostadsbyggande, sysselsättning, arbetslöshet och bistånd. Men jag vill avsluta denna uppräkningslista med ännu ett exempel. Och det framgick också av statsministerns svar att ert viktigaste vallöfte var att inte låna till reformer och att inte förorsaka problem för statsfinanserna. Men nu lånar ni ju till reformer. Nu är det ju underskott i statens finanser. Den som är satt i skuld är icke fri har vi lärt oss av Göran Persson. Men nu är vi ju inte fria eftersom statsskulden nu ökar.

Att lova ut pengar som man inte har fast man vet att man inte har dem är ett solochvårarbete. Varför solochvårade ni svenska folket på det här sättet? Jag vill tala om vad jag tror. I opinionsmätningarna på våren 2002 låg ni ganska bra till – 45 % och i någon mätning uppåt 49 %. Men i valet fick ni 39 %. Det här raset under valrörelsen utlöste panik i den socialdemokratiska valledningen. Det var då en valseger blev viktigare än sanningen. Hade ni sagt sanningen om svensk ekonomi – den som Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket och era egna tjänstemän i Finansdepartementet och vi framförde före valet – hade ni inte fått stopp på detta ras. Ni uppträdde som solochvårare. Ni lovade bort sådant som ni inte hade. Ni solochvårade er till regeringsmakten. Du solochvårade dig till statsministerposten.

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Efter denna gruvliga salva finns det väl anledning att läsa upp vad jag sade i valrörelsen när jag, som Lars Leijonborg påstår, drabbad av full panik presenterade det socialdemokratiska valmanifestet. Jag sade då följande:

”Låt mig på en gång säga att ingen vet med säkerhet hur Sverige ser ut år 2005 eller 2006. Det är naivt att tro att någon kan lova ut exakt en viss typ av åtgärd om tre eller fyra år. Vi kan göra mer eller mindre sakligt grundade bedömningar om detta. Därför är det viktigt att säga att hela vårt valmanifest och vår ansats utgår ifrån de målsättningar för den ekonomiska politiken som vi la fast efter 94 års kris, nämligen överskott i offentliga finanser, utgiftstak som ska hållas och att det är ambitionen att fortsätta pressa tillbaka arbetslösheten. Det är överordnat för vår politik. När väl det är sagt, så innebär det också att när vi inte en sådan utveckling under perioden då slås naturligtvis förutsättningarna för politiken undan, och då har vi ett nytt läge. Och då hamnar man i en situation då man måste välja. Och då kommer vi att välja att hålla fast vid de ekonomisk-politiska mål som är uppsatta. Vi tänker inte medverka till att vi får en utveckling då vi börjar på att låna till nya reformer, utan de måste bekostas av en ekonomisk tillväxt.”

Detta sade jag på presskonferensen den 18 augusti 2002.

Det var fråga om en panikslagen statsminister enligt Lars Leijonborgs vokabulär. Så var det inte, och det tror jag att alla förstår. Däremot har vi för valperioden lovat en rad reformer som jag bedömer att vi också kommer att kunna infria. Bosse Ringholm var lite oförsiktig och datum-

satte en reform till den 1 juli 2003. Där har vi hamnat på kollision med vad som sades i valrörelsen. Det gäller taket i föräldraförsäkringen. Den kommer senare under mandatperioden, och jag kan vidgå att där finns en diskrepans. Men i övrigt motsvaras allt som sades i valrörelsen av det vi nu gör.

Lars Leijonborg tar till en typ av lite klena argument, som solochvårandet, men hur vore det att titta på den egna praktiken? I dag lägger ni fram ett budgetförslag där ni plötsligt är det partiet i Sverige som ska sänka skatterna mest. Det handlar om 35 miljarder nästa år. Moderaterna nöjer sig med 20. Var det valrörelsens budskap, Lars Leijonborg, att Folkpartiet skulle gå i spetsen för detta?

Tänk högt ett ögonblick kring språktestet. Så sent som i juni månad var det moderatpolitik i denna kammare medan folkpartister var emot. Sedan blev det i valrörelsen högsta mode för Folkpartiet. Jag vet inte var ni står nu, om ni fortfarande håller fast vid den politiken, men skadar inte den typen av lappkast också politikens anseende? Och har du som oppositionsledare – för man får väl utgå från att du i dag är oppositionsledare med tanke på den oordning som råder inom Moderaterna – något ansvar för att samla borgerligheten?

Ni lägger i dag fram en lång rad motioner om den ekonomiska politiken. De spretar åt alla håll. Ni sade i valrörelsen att ni vill regera. Ett halvår senare är ni mer splittrade än någonsin. Skadar inte det också politikens anseende och förtroendet för politiker? Tänk högt på det en stund, och sluta med dumma påhopp som det om solochvårande. Lars Leijonborg vet att politiken är svårare än så.

Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag urskiljde tre olika strategier i statsministerns svar. Den första var det som brukar kallas bisatsmoral. Jag ska läsa upp det jag sade i valrörelsen, sade statsministern, men tidsbegränsningen är fyra minuter så statsministern hinner inte läsa upp allting. I stället valde statsministern att läsa upp en reservation som han gjorde vid något tillfälle. Därefter använde ni miljontals kronor åt annonsering och annan propaganda för att slå ut de löften som statsministern i en bisats hade sagt att man inte kan vara helt säker på genomförs. Det är klart att intrycket var att ni lovade allt det som jag här har räknat upp.

Den andra strategin var att hänga ut en kompis. Det var Bosse Ringholms fel att ni lovade mer än ni kunde hålla. Bosse Ringholm har väl aldrig gjort något självständigt i hela sitt liv. Alla vet att Bosse Ringholm hade valledningens välsignelse för att säga det han sade. Ni var desperata. Ni hade tappat många procentenheter sedan våren. Ni kände att ni måste göra någonting.

Den 18 augusti hade statsministern sagt: Våra vallöften gäller på villkor. Några dagar senare sade finansministern: Villkoret är nu uppfyllt, och vi klarar att höja taket. Nu säger ni: Nej, vi klarar det inte. Det är klart att det är ett svek.

Den tredje strategin var att byta ämne, att tala om saker som har hänt i dag, alltså det som oppositionspartierna motionerar om. Jag skulle gärna diskutera det. Det är ett ytterst angeläget ämne, och vi har betydligt fler idéer om hur Sverige ska bli en tillväxtnation. Det är dock inte ämnet för dagens diskussion.

Jag kan slå fast att allt det som vi har motionerat om är sådant som vi också argumenterade för i valrörelsen. Statsministern talar om att vi skulle vilja ha större skattesänkningar. Absolut inte! Vi har inte tillfört någon ytterligare skattesänkning utöver det som vi talade om före valet. Om det i någon tabell skulle se ut som att vi har större ökningar än Moderata samlingspartiet så har det rätt mycket med redovisningsteknik att göra. Vi håller fast vid vår politik. Vi lade före valet fram en politik för ökad tillväxt, och den måste innehålla en del strategiska skattesänkningar.

Det hände någonting mycket viktigt i månadsskiftet augusti–september. Det kom, som jag nämnde tidigare, rapporter från Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket. Läget var sämre. Vi drog slutsatsen. Det är mycket ovanligt. Jag kan inte erinra mig något politiskt parti som mitt under en valrörelse har dragit tillbaka ett antal vallöften, men vi drog tillbaka vallöften för 11 miljarder kronor. Det behövs inte, sade ni då, men nu har ni lagt fram er egen lista med 11 miljarder. Praktiskt taget varenda en av de miljarderna strider mot vad ni sade före valet.

Jag återkommer till det som jag menar i dag är en huvudfråga för det fortsatta politiska samtalet kring dessa saker. Kan inte statsministern tydligare erkänna – inte bara skylla på Bosse Ringholm – vad Socialdemokraterna sade före valet, till exempel att man inte behövde spara 11 miljarder, fastän ni visste att ni inte skulle kunna hålla det?

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag hade hoppats att vi skulle få ett samtal utan illvilliga angrepp. Jag hängde inte ut en kompis. Jag sade hur det var. Det var ett pressmeddelande från finansministern som låste fast detta datum. Självklart står regeringen också bakom det. Det vet Lars Leijonborg, och det vet jag. Det behöver vi inte träta om. Det var ett misstag av oss.

Det var dock viktigt att läsa upp det jag läste, kalla det sedan för bisatsmoral eller någonting annat putslustigt. Det fick i alla fall den ledande kommentatorn i svensk TV, K-G Bergström, att recensera vårt valmanifest utifrån utgångspunkten att det var det mest försiktiga han hade hört. Där fanns både hängslen och livrem, och man skulle nog inte vänta sig så mycket av det med tanke på alla de reservationer vi hade.

Det gällde den ekonomiska utvecklingen, Lars Leijonborg. Vi gjorde då ungefär samma bedömningar som andra, bland annat EU-kommisionen och tyska ekonomer. Sedan har utvecklingen blivit sämre. Det beklagar vi. Men den blev inte sämre för att vi hade en valrörelse i Sverige utan för att vi är en del av en världsekonomi, och den påverkar oss. Vi var mer optimistiska om den för ett år sedan än vad vi är nu.

Sedan sade Lars Leijonborg att jag bytte ämne. Det gjorde jag inte. Jag höll mig till ämnet, Lars Leijonborg. Det handlar om förtroendet för politik och politiker. Det är inte heller bara statsministern som ska utsättas för en granskning. Det gäller också oppositionsledaren. Och just nu sitter han uppenbarligen framför mig i det interregnum som har skapats från moderat sida.

Hade inte väljarna mer att förvänta sig av er än den sörja av förslag som nu läggs fram och som spretar åt olika håll? Var det som sägs i dagens motioner förberett som regeringsalternativ eller hade ni något annat? Eller är det så att ni inte hade någonting alls? Ni ville ju regera, och

regera gör man på program, uthållighet och konsekvens. Om man tänkte klart i augusti 2002 så borde det väl rimligen avspeglas i motioner i maj månad 2003. Förtroendet för politiker, Lars Leijonborg, handlar också om hur oppositionen uppträder.

Tänk ett ögonblick högt på detta med språktestet en gång till. Var det så konstigt att moderatväljarna gick till Folkpartiet när ni tog deras politik? Och är det så konstigt att de blir kvar hos er när ni nu uppenbarligen också har tagit deras skattepolitik? 35 miljarder i skattesänkningar är Folkpartiets förslag. Moderaternas är i dag 20. Var det budskapet i valrörelsen till alla övertygade socialliberaler? Var det det ni gick ut och sade? Var det den signalen ni sände? Nej, det var det motsatta.

Vi har gjort fel. Vi gör ständigt fel. Vi är människor. Och vi rättar gärna till felen. Men agera inte som oppositionsledare i en ton av att ni är ofelbara. Det stärker bara politikerföraktet.

Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! I augusti och september gällde det vilka som skulle regera. Hade till exempel jag fått tillfälle att bilda en icke-socialistisk reformregering hade den haft goda förutsättningar att hantera Sveriges situation, få fart på tillväxten och hantera de stora problem vi står inför. Men vi vann inte valet. Det är klart att vi då i opposition lägger fram motioner utifrån den politik som vi står för som respektive parti. I vårt fall föreslår vi vad gäller skatter ingen skattesänkning utöver det som vi har talat om tidigare här i riksdagen.

Den intressanta frågan är nu: Varför vann ni valet? Jag menar att det till stor del berodde på att ni förteg sanningen om svensk ekonomi. Nu hänvisar statsministern till olika internationella organ. Men de organ i Sverige som har till uppgift att bedöma statsfinansernas situation och hälsa – Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet och tjänstemän på ert eget finansdepartement – sade att vi med full kraft var på väg att bryta igenom utgiftstaket.

Statsministern sade då: Det är vår verksamhet, och de felbedömer detta. Vi sitter på verksamheten. Men det var de som hade rätt och ni som hade fel. Men ni kanske inte hade fel. Ni kanske insåg att de hade rätt. Det är därför jag är ganska skarp i tonen här. Jag tror att ni precis som Kjell-Olof Feldt har berättat från 1988 medvetet valde att förtiga delar av verkligheten för att det var den chans ni hade att få stopp på raset.

Det är vad jag menar är den stora moraliska frågan. Jag skulle önska att statsministern kunde gå ytterligare i erkännande av att ni lovade mer än ni kunde hålla.

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att vi vid en granskning i det här avseendet kommer att framstå som både logiska i vårt sätt att resonera och dessutom konsekventa mot vad vi sade i valrörelsen. Vi har hela mandatperioden på oss. Jag fruktar inte en sådan granskning.

Kom ihåg att Lars Leijonborg under förra mandatperioden också drev motsvarande svekdebatt. Det gick inte ett möte utan att en ledande folkbartist sade: Ni sviker barnen i skolorna. Ni sviker den svenska skolpoli-

tiken. Hur gick det? Väljarna gjorde sin bedömning av den sittande regeringen och vi fick ett ökat förtroende.

Det är ytterst sällan en regering går fram mellan två val. För första gången sedan 1968 skedde det i Sverige, och dessutom kraftigt. Det skedde trots attacken under hela mandatperioden från Folkpartiets sida om konstanta svek.

Jag är inte säker på, Lars Leijonborg, att det var någonting som underbyggde politikens förtroende. Jag tror att folk såg igenom det. Det är likadant nu när Lars Leijonborg ondgör sig över utgiftstaket.

Fru talman! De takbegränsade utgifterna är 850 miljarder kronor. Det är uppåt 900 miljarder. De utgifterna läggs fast tre år i förväg. Vi sitter sista året och diskuterar: Blir det 5 miljarders överdrag, 7, 9 eller 3? Vi har en oerhört god precision i detta.

Jag är stolt över det. Jag har tillsammans med andra konstruerat det systemet. Det stärker politikens förtroende att vi klarar att på så sätt hålla disciplin i våra utgifter.

Hur vore det – när nu Lars Leijonborg kopplar tillbaka till 1988 och Kjell-Olof Feldt – att säga någonting om den tid då Folkpartiet fick ta ansvar för finanserna och hur det då gick och om det stärkte förtroendet för politiken och politiker?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2002/03:299 om svensk försvarsindustris internationella konkurrenskraft m.m.

Anf. 22 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Yvonne Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att stärka svensk försvarsindustris internationella konkurrenskraft och förmåga att möta Försvarsmaktens behov.

Regeringen har i olika sammanhang understrukit betydelsen av att Sverige inom utvalda områden behåller försvarspolitiskt viktig kompetens vid industrin för att bidra till en säker materielförsörjning till det svenska försvaret och för att kunna upprätthålla förmåga till långsiktig utveckling. Det finns också andra försvars-, utrikes- och säkerhetspolitiska skäl för att upprätthålla en inhemsk industriell förmåga. Det är till exempel viktigt att vi samverkar mellan olika nationer i syfte att skapa ömsesidiga beroenden.

Enligt min mening har vi hittills lyckats bra i vår strävan att skapa goda förutsättningar för den inhemska försvarsindustrin.

Företagen är attraktiva som internationella samarbetspartner. Jag behöver bara nämna det multilaterala samarbetet med utveckling av Meteorroboten, utvecklingen av artillerigranaten Excalibur tillsammans med USA, utvecklingen av pansarskottet MBT LAW tillsammans med Storbritannien, utvecklingen av den splitterskyddade granatkastaren AMOS och den så kallade Torped, Mina, Sensor, (TMS) tillsammans med Finland. Således menar jag att vi i Sverige har skapat goda förutsättningar för en internationellt konkurrenskraftig industri.

Viktigt i detta sammanhang är också vårt deltagande i det så kallade sexnationerssamarbetet bestående av Sverige, Tyskland, Frankrike, Stor-

Prot. 2002/03:96
5 maj

Svar på
interpellationer

britannien, Spanien och Italien som syftar till att vidareutveckla och omstrukturera europeisk försvarsmaterielindustri. Vi deltar även som aktiv part i forskningssamarbeten inom Västuropeiska försvarsmaterielorganisationen (WEAO).

Det finns ett antal ytterligare sätt att stärka vår industris internationella konkurrenskraft. Exempel på sådana åtgärder kan vara:

- En ökad satsning på så kallade tidiga faser, det vill säga studier, forskning och utveckling av materiel.
- En kraftsamling till vissa industriella nischer där industrin bedöms ha en framtida konkurrenskraft.
- Ett ökat engagemang i internationella samarbeten.
- Skapande av förutsättningar för svenska försvarsindustriföretag att integreras i internationella företagsstrukturer.
- En utveckling av stödet till försvarsindustrins exportansträngningar.

Självfallet kommer denna typ av åtgärder att ställa krav på ekonomiska satsningar av olika slag. I slutänden kan det bli fråga om prioriteringar inom försvarsanslaget och mellan olika teknikområden. Eftersom en viktig faktor för att stärka den inhemska försvarsindustrins konkurrenskraft är satsningen på forskning och teknologiutveckling kommer jag att särskilt belysa förutsättningarna för att öka de ekonomiska resurserna inom detta område inför Försvarsbeslutet 2004.

Inom Regeringskansliet pågår också sedan ungefär ett år tillbaka ett arbete med att ta fram en samlad strategi för materielförsörjningen, inkluderande forskning och teknikutveckling. Arbetet omfattar bland annat de aspekter på försvarsindustrins konkurrenskraft som tas upp i interpellationen.

Resultatet av strategiarbetet implementeras successivt och kommer att presenteras för Riksdagen 2004 i försvarsbeslutspropositionen.

Sammanfattningsvis menar jag att regeringen har vidtagit relevanta åtgärder för att stärka svensk försvarsindustris internationella konkurrenskraft och förmåga att möta Försvarsmaktens behov.

Anf. 23 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Som vanligt i dessa sammanhang är jag inte helt nöjd. Men jag tror att vi ska kunna nå varandra en bit på vägen under diskussionen.

En förändrad omvärld har inneburit att hotbilden har förändrats. Det svenska försvaret genomgår en omställningsprocess från ett traditionellt invasionsförsvar till ett modernt och flexibelt nätverksförsvar. Det ställer stora krav på samverkansförmåga med andra länders system och avsevärd utveckling av teknik och materiel.

Sverige ligger långt framme vad gäller samverkan, och denna utveckling ska fortgå. Detsamma måste också gälla den svenska vapenindustrin. Så långt tror jag att vi är överens.

Försvarsindustrin utvecklar och producerar materiel som Försvarsmakten efterfrågar, och när det gäller de svenska företag som är verkamma i vapenindustrin – för att tala i klartext – så är naturligtvis Saab

outstanding i de här insatserna, som är viktiga för landets säkerhet. Vår gemensamma ambition är säkert att de ska stödjas.

Jag frågade ministern i min interpellation vilka åtgärder man skulle kunna vidta för att stärka den svenska försvarsindustrins internationella konkurrenskraft och förmåga att möta Försvarsmaktens behov. Jag får till svar en mängd information som vi också är medvetna om. Det finns vissa samarbetsprojekt som genomförs redan i dag. Det är bra. Det finns saker som *kan* genomföras och som *kan* bli bättre, om jag tolkar ministerns svar rätt, men som man i dag kanske inte kan påstå att man har gjort så mycket åt.

Det som bekymrar mig rätt rejält är det strategiarbete som ministern hänvisar till, som ska presenteras för riksdagen hösten 2004. Det är klart att det behöver genomföras, men vi kan inte vänta så länge. Vi får bekymmer. Vad är det vi har i dag? Jo, vi bygger upp ett gemensamt försvar i Europa. Vi har dessutom en ny plattform för vårt agerande när det gäller att saluföra svensk försvarsindustri. Vi har hela den europeiska marknaden, där vi mycket väl skulle kunna tänka oss att finnas med i de avtal som skrivs på olika nivåer inom EU om gemensamt försvar. Jag tycker att det borde vara en självklarhet att man avtalar om att svensk försvarsindustri fick spela en viktig roll när det gäller den materiel som behövs.

Man har mycket väl och tydligt talat om att vi behöver det här materialet. Jag förstår av talartiden här att jag får återkomma till det. FMV har fått ett tydligt direktiv om att man ska utveckla strategier för den tekniska utvecklingen. Frågan är: Varför görs då inget? Varför har vi det vakuum som finns i dag?

Anf. 24 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Hela det svenska försvaret står, precis som Yvonne Andersson säger, under en stor förändring och omställning. Då är det klart att det ibland uppstår diskussioner om hur mycket vi ska satsa i de olika materielsystemen i förhållande till den förändringsprocess som pågår. På den punkten har försvarsbesluten varit tydliga. Man har sagt att vi nu visserligen inte ska ha lika stort omfång i vårt försvar, men att vi ska se till att det har den bästa utbildningen och tillgången till god materiel. För den delen avsätter Sverige betydande resurser i försvarsmateriel. Det finns också krav på nyutveckling och förändring, och projekten kommer fram stegvis.

Men i likhet med det som händer hemma hos oss i Sverige pågår också den här typen av förändringsdiskussioner ute i Europa, i andra länder. Det gör att alla företag som finns på marknaden hamnar i en stark konkurrenssituation gentemot varandra. Det är bland annat för att stärka den svenska industrins konkurrensförmåga som vi har gett oss in i sex-nationssamarbetet. Så kan vi också se till att vi kan lyfta fram möjligheter att gemensamt utveckla framtida försvarsmateriel, där vi kanske inte tar fram hela produkter men där nischer av kompetens är det som blir våra bidrag till utvecklingsarbetena.

Det är inte så att hela Försvarsmakten och FMV nu sitter och väntar på att det ska komma något ytterligare försvarspolitiskt ställningstagande med en strategi. Vi tar i stället in underlag för att se igenom erfarenheterna under perioden och tittar efter vilken typ av strategiska beslut som kan

Prot. 2002/03:96
5 maj

Svar på
interpellationer

behövas framåt. Det finns fullt upp med projekt och aktiviteter som både Försvarmakten och FMV tillsammans med industrin har möjlighet att utveckla i dag.

Anf. 25 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Där kom en del av de funderingar som jag har. De har möjligheter att utveckla i dag, säger försvarsministern. I FMV:s rapport den 20 november 2002 säger myndigheten så här: Försvarsmaterielföretagen har i liten utsträckning fått utvecklingsuppdrag som är inriktade på det nya försvaret och ett ökat internationellt samarbete. Riksdagens angivna inriktning har inte omsatts i beställningar till företagen.

Jag menar att ambitionerna möjligtvis är goda, men vi har hamnat i ett läge där försvarsindustrin befinner sig i ett vakuum under tiden som försvaret långsamt ställs om. I stället för det som ministern säger är det ytterst få studie- och utvecklingsuppdrag som har lagts ut på den svenska försvarsindustrin under den tvåårsperiod som vi nu har bakom oss. Mycket talar för att situationen kommer att bestå fram till nästa försvarsbeslut, alltså 2004. Det är i väntan på det nya försvarsbeslutet som vi borde fatta nödvändiga beslut om strategier.

För många delar av försvarsindustrin börjar läget bli kritiskt. Saab varslade i februari 100 personer i Motala. Ytterligare varsel är att vänta från Saab i Järfälla och i Linköping, som jag själv kommer ifrån. Mycket talar för att fler varsel kommer att läggas senare.

Det är i det läge vi har nu som vi behöver hitta möjligheter, till exempel att regeringen ger FMV i uppdrag att tillse att myndigheten inom ramen för materielbudgeten får lägga ut studieuppdrag i svensk industri så att kompetens inte försvinner innan man har bestämt sig för utformningen av det framtida försvaret. Det är ju möjligt med tanke på det underutnyttjande som materielbudgeten faktiskt har drabbats av i ett antal år. Vi behöver alltså inte belasta statsbudgeten ytterligare.

Det är viktigt att se helhetsbilden. Nu har vi ett EU-samarbete. Vi går in i en valrörelse i höst där vi inför svenska folket ska tala för vikten av att Sverige går med i EMU. Men det är ju inte bara att vara med i gemenskapen och finnas där, utan det gäller också att ta vara på den för landets räkning. Vår industri behöver få en spjutspets. Vi behöver kunna sälja den. Jag tror att det är viktigt att vi samarbetar och jobbar för export, för olika typer av internationalisering och partnerskap. På det viset kan vi samarbeta med USA och med andra länder.

Det är viktigt att Sverige är framme och med på arenan *nu*. Vi får absolut inte vänta till hösten 2004, då projektredovisning ska ske. Det är nu vi måste vara alerta, komma ut på arenan och finnas med i förhandlingar i olika sammanhang inom EU. Vi måste kunna förvänta oss att Sveriges representanter i olika beslutande organ lyfter fram svensk försvarsindustri.

Anf. 26 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! När man lyssnar på det här inlägget får man ett intryck av att ingenting görs. Vår industri har konkurrenskraft. Vi har tagit fram moderna vapensystem, och det är resultatet av det strategiarbete som bedrivs. Det är naturligt att den typen av arbete fortsätter. Den strategi som ska komma när det gäller forskning, utveckling och samarbete på

försvarsmaterielområdet i kommande försvarsbeslut blir en summering av erfarenheterna och ett betraktande av vad som händer i omvärlden för att se om man behöver ändra den inriktning som riksdagen har antagit.

Det pågår beställningar. Dessutom förs det en diskussion om att det finns ett överskott inom materielanslaget, men det finns inget sådant överskott. Till viss del handlar det om att leveranser av beställd materiel är senarelagda. I så fall uppkommer ju kostnaderna när de här systemen kommer. Man kan inte använda pengar som inte har gått åt ett år för att betala lite nya grejer som verkar intressanta och spännande, utan man måste se till att det finns pengar kvar till räkningarna när leveranserna kommer.

För att man ska kunna göra ordentliga beställningar krävs det också att man har ett underlag och erfarenheter av förändringen i olika delar av försvaret. Det är viktigt att de erfarenheterna kommer tillbaka så att vi verkligen lägger ut beställningar precis på de områden där vi vet att vårt försvar framgent kommer att behöva förmåga. Det är precis det som ska ske. Det ska matchas med den kompetens som svensk försvarsindustri besitter. Jag kan lova att det europeiska samarbetet på det här området inte har präglats av att regeringen är motståndare till ett försvarsmateriel-samarbete – tvärtom. Vi har en klar inriktning också från riksdagen om att försvarsmaterielsamarbete är betydelsefullt också för vår egen säkerhet. Det är den politiken som fullföljs. Det är självklart att vi också tar till vara de möjligheterna inom den framtida EU-strukturen.

Anf. 27 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Jag är ute efter långsiktigheten. Vi står inför en omställning, men på två år har mycket få utvecklingsprojekt startats. Vi står inför att kunna använda EU-marknaden, och vi ska ha ett gemensamt försvar. Men mina erfarenheter tyder inte på att man har använt och försökt lyfta fram svensk försvarsindustri i de förhandlingar som har förts.

Jag efterlyser ett större ansvarstagande. Med de nedskärningar som finns inom försvaret i vårt land räcker inte den marknaden för svensk försvarsindustri. Vi måste bli stora internationellt. Vi har inte så många stora livskraftiga företag i det här landet att vi har råd att förlora något enda av dem som finns i dag. Vi måste tvärtom lägga alla resurser på att försöka värna om de stora företag som finns kvar i vårt land, och det gäller naturligtvis de små också. Då menar jag att långsiktigheten måste bli tydlig. Vi måste starta projekt som är hållbara i framtiden. Det är dit jag vill komma.

Jag känner inte att det som ministern gav som svar, nämligen att man har vidtagit relevanta åtgärder för att stärka svensk försvarsindustris internationella konkurrenskraft, stämmer med verkligheten, och jag har försökt att djuploda i den här frågan. Tvärtom efterlyses många konkretioner inom det här området. Jag önskar att ministern tar till sig detta och värnar om det i det framtida arbetet, och det får gärna ske omgående.

Anf. 28 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Vi är fullständigt överens om att de svenska företagen inom försvarsmaterielområdet behöver en breddad marknad för att kunna stärka sin egen förmåga och få egna medel för en fortsatt utveckling och tillväxt. Det är därför som det internationella samarbetet blir en viktig

motor. Det är också därför som vi utvecklar nischförmågor inom olika delar av försvaret för att kunna tillhandahålla detta internationellt. Jag delar den synen.

Men om vi ska kunna få fram bra produkter måste utvecklingsbeställningarna utgå ifrån Försvarmaktens behov av insatsförmåga och den långsiktiga utveckling av försvaret som man bedömer. Riksdagen och regeringen kan inte hitta på projekt som industrin ska arbeta med. Den processen kan inte ske fristående från hur Försvarmakten bedömer insatsförmåga och långsiktig utveckling. Det finns ett försvarsbeslut som man nu arbetar för att genomföra. Det resulterar i krav på utveckling av demonstratorer och av något fler projekt på den kanten.

Våra myndigheter och Regeringskansliet samarbetar kontinuerligt med den inhemska försvarsindustrin för att ta till vara alla möjligheter för att stärka och vidmakthålla den förmåga som vi bedömer strategisk och betydelsefull. Det här är en viktig fråga. Den behöver därför ses över i samband med varje försvarsbeslut. Fram till dess menar jag att både Försvarmakten och FMV har tillräckligt underlag för att kunna arbeta vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2002/03:289 om arbetslöshetsförsäkringens inträdesvillkor

Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Camilla Sköld Jansson har frågat om jag avser att ta initiativ till att anpassa inträdesvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen till dagens arbetsmarknad och ta bort det diskriminerande inslaget i försäkringen.

Camilla Sköld Jansson hänvisar till ett öppet brev från LO, SACO och TCO till regeringen i vilket de kräver att inträdesvillkoret i lagen om arbetslöshetskassor från 1998 ska avskaffas. Hon frågar om jag avser att ge ett positivt svar på brevet.

De fackliga organisationerna menar att ett avskaffande av inträdesvillkoret skulle ge en rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring. De menar också att en förenkling av inträdesvillkoret skulle öka förutsättningarna för fler att ta del av försäkringsskyddet och stärka arbetslöshetsförsäkringens legitimitet.

Camilla Sköld Jansson anser att dagens inträdesvillkor skapar en strukturell diskriminering av utsatta grupper, i första hand korttidsanställda kvinnor och invandrare. Inträdesvillkoret medför också en dyr administrativ hantering för arbetslöshetskassorna.

Jag avser att bjuda in de fackliga organisationerna till ett möte i dessa frågor. Jag hoppas att ett sådant möte kan komma till stånd nu under maj månad.

Det kan finnas skäl att överväga ändringar vad gäller inträdet i en arbetslöshetskassa. Men det är viktigt att i detta sammanhang betona de grundläggande principerna för inträde i en kassa och därmed tillgång till den inkomstrelaterade ersättningen. En sådan princip är att anställda och företagare går med i kassan och försäkrar sig mot arbetslöshet under

Anf. 30 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Jag får väl börja med att tacka för svaret. Det är ju positivt att statsrådet har hörsammat de fackliga organisationernas krav genom att åtminstone bjuda in till samtal. Däremot får vi genom interpellationssvaret inte veta så mycket mer än att regeringen menar att det *kan* finnas skäl att överväga ändringar men att sådana eventuellt kan kollidera med principen att den som får del av försäkringen också ska ha en viss etablering på arbetsmarknaden.

Jag tror att att det finns mer utvecklade analyser och tankegångar än så hos regeringen, och förhoppningsvis får vi höra mera om dem under debatten. Det här är ju inte någon ny fråga. De fackliga organisationerna har tidigare tagit upp den, och det har även vi i Vänsterpartiet gjort. Senast diskuterade kammaren detta i anslutning till ett utskottsbetänkande, varvid en majoritet återigen avslag vårt yrkande att detta åtminstone skulle ses över.

Som det ser ut i dag finns det dels ett villkor som reglerar möjligheterna att träda in som medlem i a-kassan, dels ett villkor att man ska ha arbetat in en rätt till inkomstrelaterad ersättning. Båda dessa villkor handlar om hur mycket man arbetar under en viss period. Som statsrådet påpekar i sitt svar är syftet att arbetstagaren ska arbeta sig fram till en rätt att vara försäkrad. Denna uppläggning svarar mycket väl mot den arbetslinje som vi har i svensk arbetsmarknadspolitik och som innebär att skyldigheter och rättigheter ska bygga på aktivitet och inte på passivitet.

Men problemet med dagens inträdesvillkor är att det inte är något mått på vare sig aktivitet eller ansvarstagande från arbetstagarens sida. Det bygger inte heller på vilket arbetsutbud som man som individ står för. Den enskildes möjligheter att få tillträde till a-kassa är olika beroende på om den som det gäller är kvinna eller man, född i Sverige eller invandrad, lågutbildad eller högutbildad.

Jag menar att de här inträdesvillkoren är förlegade. Jag instämmer till fullo i LO:s, TCO:s och SACO:s uppfattning att de krav som ställs när man väl fått rätt att uppbära ersättning – det vill säga att man ska vara anmäld till arbetsförmedling, att man ska vara aktiv, stå till arbetsmarknadens förfogande och så vidare – är tillräckliga. Dessa regler är lika, och man har samma förutsättningar att uppfylla dem oavsett om man är kvinna eller man, invandrare eller infödd.

Eftersom svaret är så kort vill jag följa upp med ytterligare en fråga: Håller arbetslivsministern med om att olika grupper på arbetsmarknaden har olika förutsättningar att upparbeta en rätt till a-kassa enligt de inträdesvillkor som i dag gäller?

Anf. 31 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag känner mycket väl till Vänsterpartiets ståndpunkter i den här frågan. För ganska precis ett år sedan tillskrev två fackliga organisationer regeringen i det här ärendet. De fick då ett svar från regeringen där beskedet var att regeringen inte avsåg att ändra inträdesvillkoren.

*Svar på
interpellationer*

Nu kommer en ny framställning, denna gång från alla de tre huvudorganisationerna, och då tycker jag att det är rimligt att sammanträffa med de fackliga organisationerna för att få deras syn mera utvecklad. Därför är jag inte beredd att här göra något nytt ställningstagande utan jag tycker att det är rimligt att det är de fackliga organisationerna som ska få regeringens svar efter det att vi har samtalat. Jag är därmed inte beredd att problematisera denna fråga ytterligare, utan vill avvakta mitt sammanträffande med de fackliga organisationerna. Det är ju de tre huvudorganisationernas medlemsförbund som är bärare av arbetslöshetskassorna, och de är därvidlag naturligtvis viktiga.

Camilla Sköld Jansson! Jag inser att olika grupper har olika villkor på arbetsmarknaden och även har skiftande förmåga beroende på vilken kategori de tillhör. Förutsättningarna är olika för de grupper som Camilla Sköld Jansson räknar upp i sin interpellation. Detta ska emellertid vägas av mot nödvändigheten av att ha så enhetliga regler som möjligt i arbetslöshetsförsäkringen och även av att upprätthålla det försäkringsmässiga inslaget i arbetslöshetsförsäkringen, det vill säga kravet på att man arbetar sig in i försäkringen och därmed också så småningom kvalificerar sig för rätten till en inkomstrelaterad ersättning.

Anf. 32 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Det låter ju som om det går åt rätt håll om regeringen för ett år sedan bara avfärdade de fackliga organisationernas förslag men nu åtminstone sätter sig ned för samtal. Jag kan också hålla med om att de fackliga organisationerna är viktiga i det här arbetet, men det är riksdagen som fattar lagstiftningsbesluten och som har det sammanhållna ansvaret för politiken över huvud taget när det gäller jämställdhet och integration, som det här faktiskt handlar om.

Jag noterar att Hans Karlsson instämmer i uppfattningen att man har olika förutsättningar och att reglerna ger olika grupper på arbetsmarknaden skiftande förutsättningar att få rätt till a-kasseersättning. När det gäller försäkringsmässigheten vill jag säga att man inte kan ha ett system som ger olika förutsättningar för de enskilda oavsett om de satsar till hundra procent för att få ett arbete, en anställning och en trygghet på arbetsmarknaden. Det är inte acceptabelt att enbart det faktum att den som det gäller är kvinna kan ge sämre förutsättningar än de som gäller för en man.

Det handlar här också om att tydliggöra problem. Gör man ingenting åt dem blir de inte synliga. De människor som inte kvalificerar sig finns inte med i statistiken. De hanteras inte i a-kassorna, de möts inte av arbetsförmedlare och så vidare. Jag menar att trycket från samhället att faktiskt göra något åt inte minst de otrygga visstidsanställningarna därmed blir mindre. Man lämnar de här individerna därhän och får en ökad tudelning på arbetsmarknaden.

Jag välkomnar återigen diskussionerna med de fackliga organisationerna, men jag menar att bara det faktum att det här problemet ligger på bordet på det sätt som nu är fallet talar för att det minsta som man kan kräva av regeringen är att den via en utredning eller på annat sätt ska belysa hur reglerna slår för olika grupper. Man bör då precisera vilka som gynnas och vilka som missgynnas liksom hur de här reglerna kan förändras.

Kravet på enkelhet kan ligga i linje med det som de fackliga organisationerna faktiskt föreslår. Att ta bort de nuvarande villkoren för inträde är en enkel och rättvis åtgärd som inte är diskriminerande. I nästa steg, när arbetstagaren väl har kommit in och ska kunna uppbära en inkomstrelaterad ersättning, har vi ett bra system för uppföljning och ställande av krav. Det är inte så att skyldigheterna för den enskilde minskar. Inte heller bör arbetslöshetsersättningens karaktär av försäkring förändras i och med detta. De krav som ställs för att ersättning ska kunna betalas ut ligger fast och ska följas upp.

Anf. 33 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Det är inte riktigt så enkelt, Camilla Sköld Jansson, som att ändra bara lite grann på en komponent när det gäller villkoren i a-kassan. Jag är därför lite ödmjuk inför den här frågan. Jag är oerhört angelägen om att upprätthålla en robust arbetslöshetsförsäkring som administreras av de fackliga organisationerna, såsom nu sker på ett bra sätt.

Den regel som vi nu diskuterar kan kanske verka lite obegriplig för dem som inte är alldeles insatta, men det handlar om att de fackliga organisationerna vill ta bort den regel som säger att man ska ha jobbat i genomsnitt 17 timmar under fyra veckor av fem veckor som man räknar. De 17 timmarna korresponderar sedan med arbetsvillkoret i försäkringen, och det gör att om man ändrar på det ena stället så får det konsekvenser på det andra stället. De 17 timmarna syftar också till att vara en tröskel på så sätt att man inte ska förledas att tro att man automatiskt får en inkomstrelaterad ersättning bara för att man uppfyller inträdesvillkoret, om det skulle vara lägre än 17 timmar till exempel. Det sitter ihop. Därför behöver man tänka igenom hela komplexet, och jag avser att diskutera med de fackliga organisationerna hur de ser på helheten innan jag och regeringen tar ställning till att ge de fackliga organisationerna ett svar.

Anf. 34 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Herr talman! Alla vill vi ha en robust försäkring som är enkel, tydlig och rättvis. Men återigen: Problemet i dag är att de här reglerna gör att tröskeln för inträdet blir olika hög. För vissa grupper är tröskeln så hög att det går år ut och år in utan att man kan kravla sig över den därför att arbetsgivarna diskriminerar vissa grupper på arbetsmarknaden och inte ger dem tillträde till fasta anställningar.

Jag har full respekt för att man behöver tänka igenom det här noga. Jag har också full respekt för vikten av att inte hasta sig fram till någonting som gör att man skulle rubba försäkringens grundstomme så att säga, hävdande av arbetslinje och försäkringsmässig kvalitet och så vidare.

Vi får väl se de här samtalen med de fackliga organisationerna som ett första steg, och sedan tycker jag att vi i riksdagen har rätt att förvänta oss någon form av respons eller vad man ska säga från regeringens sida, till exempel funderingar om och närmare preciseringar av hur reglerna ser ut och lite tankar om hur man skulle kunna gå vidare med detta. Det här är ett problem som måste åtgärdas. I vanliga fall är det ganska komplext när det handlar om diskriminering. Här har vi ett tydligt exempel där vi ser att vi har regler som i och för sig har ett syfte men som resulterar

rar så tydligt i att vissa grupper diskrimineras. Det ska vi självfallet göra någonting åt, och det förstår jag att vi är överens om.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2002/03:264 om universitetssjukhusens specialistkompetens

Anf. 35 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Yvonne Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att upprätthålla specialistkompetensen i grundbemanningen vid våra universitetssjukhus.

Det är självklart viktigt att människor som är sjuka och som är i behov av hälso- och sjukvård känner att de är trygga och att de kan lita på att de ska få god vård och behandling. Jag vill dock poängtera att det i första hand är sjukvårdshuvudmännen som ansvarar för att personalen har den kompetens som krävs för att kunna erbjuda vård av god kvalitet. När det gäller tillgången till specialistläkare så är det landstingen som ska se till att det finns möjligheter till anställning för läkares specialiserings-tjänstgöring i en omfattning som motsvarar det planerade framtida behovet av läkare med specialistkompetens.

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att utgöra ett nationellt planeringsstöd och fortlöpande ta fram underlag för bedömningen av hälso- och sjukvårdens behov av läkare och sjuksköterskor. Det huvudsakliga syftet med det nationella planeringsstödet är att stödja huvudmännen i deras personalplanering och därmed verka för en god personalanvändning.

Den medicinska, samhällsekonomiska och demografiska utvecklingen fortsätter att ställa hälso- och sjukvården inför nya och skärpta krav men öppnar samtidigt också för nya möjligheter. Regeringen har därför tidigare tagit en rad initiativ för att stärka det svenska hälso- och sjukvårdssystemet. I samarbete med huvudmännen har ett antal åtgärder vidtagits för att råda bot på konkreta brister och för att hälso- och sjukvården ska stå väl rustad att möta framtidens krav och ta till vara dess möjligheter. De tidigare initiativen har skett med utgångspunkt i en helhetssyn och har haft till syfte att förbättra hela hälso- och sjukvårdens funktionssätt och resultat. De konkreta åtgärderna har hittills främst varit riktade mot systemets bas, det vill säga primärvården och den grundläggande sjukhusvården. Som ett komplement till dessa satsningar kvarstår dock ett behov av att närmare analysera förutsättningar, utmaningar samt framgångsfaktorer för att utveckla den högspecialiserade vården och den kliniska forskningen. Målet är att den svenska hälso- och sjukvården även fortsättningsvis ska tillhandahålla högspecialiserad vård och kunskapsutveckling i världsklass.

Regeringen fattade därför i maj förra året beslut om att inrätta ett projekt med uppgift att göra en översyn av den högspecialiserade vården. Syftet med översynen är att komma till rätta med vissa problem samt att skapa förutsättningar för en god utveckling och effektiv resursanvändning.

Projektet om den högspecialiserade vården samråder också med den nyligen inrättade Ansvarskommittén. En del av Ansvarskommitténs uppdrag är just att se över hur väl landstingen klarar sina välfärdsåtaganden utifrån demografiska, samhällsekonomiska och teknologiska förändringar.

Strukturen för de medicinska specialiteterna har varit föremål för en översyn, och Socialstyrelsens rapport med förslag till ändringar har föranlett viss oro och många synpunkter. Yvonne Andersson nämner bland annat att patientorganisationer runtom i landet värnar om sina specialiteter och samlar in namn till protestlistor.

Socialstyrelsens förslag är nu ute på remiss till och med den 15 juni. Därigenom ges alla som berörs av förslaget goda möjligheter att lämna synpunkter.

Jag har mot denna bakgrund inte för avsikt att förekomma pågående utredningar och remissbehandling genom att i nuläget vidta några åtgärder.

Anf. 36 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Tack för det utförliga svar som jag fick.

Människor känner sig otrygga och rädda för att de inte ska få vård när de blir sjuka. Den ängslan visade sig när Socialstyrelsen kom med den här rapporten. Då blev det väldigt tydligt. Man är ängslig för neddragningar inom sjukvården, för det drabbar den enskilde.

Nu är ju inte alla ängsliga – inte de som är friska, de som på något vis arbetar och fungerar som om det aldrig skulle hända någonting med just deras kroppar och som om det aldrig skulle kunna hända att de skulle brytas ned av en allvarlig eller dödlig sjukdom. Det är nämligen de med livshotande sjukdomar som har det svårast i de här lägena. Det är de som blir jätteoroliga när kompetensen inte finns kvar ens på de stora universitetssjukhusen.

På de stora universitetssjukhusen har under de senaste åren kvaliteten dränerats. Grundbemanningen av specialister tas bort helt eller delvis. Det här är en utveckling som vi inte vill se.

Just i Linköping, som jag kommer ifrån, har starka röster gjort sig hörda gällande den specialistgrupp som arbetar inom gynekologisk cancer. Där har patientorganisationen Gyncancer Anni vädjat att specialisten ska få behållas. Andra patientorganisationer över landet värnar sina specialiteter genom namninsamlingar och protestlistor.

Det är mot bakgrund av det här som vi ska se den interpellation som jag har skrivit till ministern. Vad finns det bakom namninsamlingarna från patientorganisationerna? Vad finns det över huvud taget bakom detta oerhört starka engagemang i patientorganisationer? Jo, en oro. Och vi får inte blunda för att den svenska sjukvården i flera avseenden håller på att halka efter rejält i förhållande till många andra länder. Ett av problemen här är att den sjukvård som vi vill att alla ska ha möjlighet att få nu inte fås av någon. I många andra länder kan man åtminstone tillskansa sig den, och den upplevs som möjlig och tillgänglig.

I det svar som ministern ger ser jag att det finns några problem som inte berörs. Ett av de stora problemen är ju faktiskt utbildningsplatser för specialister.

Ministern nämner i svaret att man tar fram underlag som ska hjälpa landstingen att klara anställningarna och visar vilket behov som finns. Men det räcker inte. Underlaget måste beaktas så att det finns specialister att tillgå. Redan för fem år sedan skrev jag själv en interpellation just om den svårigheten att man inte har utbildningsplatser inom högskolan så att vi får specialister till en vård för de äldre och de behov som finns. Hur har ministern funderat på de frågorna?

Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Yvonne Andersson tar i själva verket upp flera olika problemställningar. Låt mig först säga att diskussionen om specialistindelning och specialistkompetens är en fråga som inte i något avseende är enbart en svensk frågeställning. Den diskussionen pågår i hela den internationella sjukvården. Frågeställningen är, kort sagt, följande: Hur långt ska specialiseringen och subspecialiseringen i sjukvården gå? Om den går för långt finns det en risk att man möter specialister som är specialister på en del av den diagnos som är ställd och att de inte kan ge råd eller hjälp ifall den inte faller precis inom deras specialitet. Det är den frågeställningen som diskuteras över hela världen.

Socialstyrelsens uppgift har varit att se över hur vi ska dela in specialistkompetensen i Sverige. Det är möjligt att de har dragit fel gränser. Det är möjligt att deras förslag inte tillgodoser kraven på en bra specialistsjukvård i Sverige. Men det handlar inte ett ögonblick om att undanhålla kompetens eller kunskap för patienten utan om att diskutera hur många specialiteter vi ska ha och hur de ska utvecklas.

Den frågan är nu ute på remiss. En del patientorganisationer har uppfattat det som att det allmänt sett handlar om att rusta ned tillgången till adekvat läkarvård. Det gör det inte. Det är inte avsikten. Förslagen skulle inte heller, såvitt jag kan se, leda till det.

Nu ska vi lyssna till remissopinionen och se hur vi ska hantera Socialstyrelsens förslag. Men det har egentligen ingenting att göra med den specifika utvecklingen i svensk sjukvård utan det är en debatt som förs om de medicinska specialiteterna runtom i hela den utvecklade världen.

Den andra frågan handlar om utbildning av specialister, om sjukvårdshuvudmännens ansvar för att se till att man utbildar tillräckligt många specialister för de behov som finns i framtiden. Där har vi nu infört ett system där Socialstyrelsen ger stöd för rekrytering och också för utbildning. Det är ganska nytt. I början på året fick vi den första resultatrapporten från deras arbete. Det är spännande att se vad det betyder som stöd för huvudmännen.

Det är landstingen och sjukvårdshuvudmännen som ska ansvara för verksamheten. Vad vi ska göra från statens sida är att ge tillräckligt underlag för att de ska kunna anpassa sina resurser så att de verkligen motsvarar de framtida behoven.

Jag tror att vi är på väg att få ett ganska bra system med ett bra samspel mellan den centrala nivån – företrädare för Socialstyrelsen – och sjukvårdshuvudmännen, så att vi slipper uppleva en situation där vi har en uppenbar brist på specialister på några områden. Socialstyrelsens arbete är ett sätt att komma till rätta med det. Det har nu påbörjats på riktigt allvar.

Anf. 38 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Det låter ju hoppfullt. Men det finns ett problem. Vi är ju också specialister. Även politiskt kan vi bli specialister. Då glömmar man bort helheten.

Utbildningsdepartementet och utbildningsministern har naturligtvis ansvar för att det finns tillräckligt många platser på medicinarutbildningen. Där har vi kö i vårt land och svårt att få de utbildningsplatser som behövs för det framtida behovet. Där behövs, vad jag kan förstå, ett samarbetsförfarande mellan ministrarna. Här finns problem.

Jag har själv varit handledare ett flertal omgångar till blivande docenter, så jag känner rätt väl till forskningsarenan inom några av de ämnesområden som finns inom medicinen. Där kan man se att forskningen ligger långt framme. Forskare är specialister och mycket duktiga. Men vi kanske inte har den typen av apparatur eller teknisk utrustning för att utveckla kunskap om metoder som vore mycket mer skonsamma för patienter. Jag tänker på det senaste som jag var involverad i som handlar om olika typer av hjärtbesvär. Vi kanske fortfarande kör med kontrastmedel därför att vi inte har den senaste typen av röntgenapparater. Vi har helt enkelt inte haft råd att köpa in det. Sjukvårdshuvudmännen har inte haft det.

Det är den typen av problem som gör att även om vi utbildar specialister kanske de inte till fullo kan utveckla sin specialistkunskap och hjälpa till att använda den kliniskt, för den tekniska utrustningen finns inte. Där ligger vi inte långt framme i vårt land. Där kan vi inte jämföra oss internationellt och tro att vi ligger i framkant. Därför tror jag att vi måste försöka se över den samordnade insatsen. Jag tänker mig också att ohälsotalen, som vi alla brottas med och har uppe i många debatter hit och dit, också bygger på att människor inte får den vård som behövs i det avseendet.

Det är jättebra att man tar fram underlag som ska hjälpa landstingen men vi behöver utbildningsplatser att tillgå och pengar till den här typen av vård.

Ministern talade om ett projekt där man hade fått i uppgift att göra en översyn av den högspecialiserade vården. När ska det projektet komma med sina resultat? Det vill jag gärna veta.

Vi vet att det behövs utbildningsplatser och forskning. Därför är det viktigt att vi hittar ett sätt att samordna de olika områdena. Behovet av grundutbildningsplatser som vi kan se när man undersöker behoven inom sjukvården bör också finnas med i en högskoleproposition eller forskningsproposition. Jag vill höra ministrarnas svar också på den frågan.

Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Den ordning som vi har arbetat med hittills i den svenska sjukvården innebär att den nationella nivån, det vill säga staten och regeringen, är ansvarig för att se till att vi har tillräckligt stor utbildning på universitetsnivå och högskolenivå när det gäller sjuksköterskor och läkare. Det ansvaret är statligt. Nu har antalet utbildningsplatser ökat de senaste åren, både för sjuksköterskor och läkare. Frågan är om det är tillräckligt i förhållande till behoven. Vi ska göra en utvärdering av det och se vilken omfattning utbildningen ska ha framöver.

Prot. 2002/03:96

5 maj

Svar på
interpellationer

Här har det funnits olika bedömningar. Vi hade en situation där läkarfacken och också övriga organisationer inom sjukvården inte tyckte att det fanns ett behov av att öka utbildningen kraftigt. De tyckte att det egentligen inte fanns behov av fler läkare. Men vi kom överens om att det fanns ett behov – att det fanns ett underskott och att vi behövde utöka utbildningen. Nu sker en ganska kraftig ökning. Där har staten ett ansvar.

Sedan har staten också ett ansvar för att hjälpa och bistå sjukvårdshuvudmännen när det gäller planeringen för specialistutbildningen. Det gäller alltså nästa steg i utbildningen, att vi har tillräckligt många specialister. Det arbetar nu Socialstyrelsen med.

Den fråga som vi har anledning att ställa oss är om det är en bra arbetsfördelning eller om staten bör ha ett vidgat ansvar när det gäller utvecklingen av den högspecialiserade vården. Det gör också Yvonne Andersson. Gäller ansvaret inte bara utbildning utan också forskning, utbildning på plats, det vill säga sjukvårdshuvudmännens ansvar, och samordning mellan olika sjukvårdshuvudmän? Det är det som motiverar att vi gör en särskild översyn av den högspecialiserade vården. Projektgruppen är till för att i första ledet göra en översyn av hur det ser ut och vilka problemområdena är. Vi kommer att få en första diskussionsrapport redan under våren. I slutet på året kommer deras mer övergripande översyn. Den ska bli föremål för en offentlig diskussion. Efter det ska vi bestämma oss för hur vi går vidare i utredningsarbetet för att se i vilken mån vi behöver lägga fram förslag för riksdagen för att ändra spelreglerna, formerna för samverkan mellan den nationella nivån och sjukvårdshuvudmännen.

Det är en jättespännande diskussion. Det finns, som Yvonne Andersson säger, ett fält av osäkerhet om vem som egentligen har ansvaret. Vi kan säga att det är sjukvårdshuvudmännen, men många sjukvårdshuvudmän säger att de skulle behöva ett mer aktivt stöd från den nationella nivån för att klara sina åtaganden. Det är det som detta projekt nu tittar på.

Vi kommer att få många tillfällen att diskutera samspelet mellan staten, det vill säga regeringen och riksdagen, och statliga myndigheter å ena sidan och sjukvårdshuvudmännen å andra sidan när det gäller utvecklingen av den specialiserade sjukvården.

Anf. 40 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag får tacka för det svaret – det var mycket tillfredsställande. Jag ser fram emot detta.

Det jag också kan tycka är anmärkningsvärt är det som har hänt den senaste 15-årsperioden, då vi i hög grad har brutit ned den medicinska forskningen. Tidigare fanns forskningsmiljöer med grundforskning fram till klinisk utprövning och så vidare, och de hela miljöerna har vi numera inte kvar. Sannolikt beror det på uppdelningen av ansvaret. Det kanske finns anledning att återkomma och diskutera det. Där tror jag att vi är överens; vi vill ha det så bra som möjligt. Då handlar det om på vilket sätt vi ska få det.

En sista fråga är denna: Kan jag gå tillbaka till de patienter som är oroliga och meddela dem att Socialstyrelsens rapporteringar och förslag egentligen inte är förslag som med säkerhet kommer att antas, utan att det handlar om en översyn där flera aspekter och kanske till och med

flera projekt finns med i det slutliga ställningstagandet från regeringens sida? Är det ett svar man kan ge?

När vi talar om ansvarsnivåer, var beslut ska fattas och vem som har ansvar för vad handlar det ytterst om patienter som vill ha vård, människor som vill leva längre och som vill ha den hjälp de kan få för ett bättre liv. Kan jag lämna ett lugnande besked?

Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Om jag förstår Yvonne Andersson rätt ska hon ge följande besked, och i så fall är vi överens.

Socialstyrelsen har lämnat sitt förslag när det gäller specialistindelingen och specialistkompetenser. Det har regeringen inte tagit ställning till – det är ute på remiss. Vi har över huvud taget inte tagit ställning till någon del av detta, och vi ska lyssna noggrant till remissopinionen. Det är ett viktigt besked.

Det andra är att inget av de förslag som finns där syftar till att minska eller försämra möjligheten för den enskilde patienten att få adekvat vård eller att få rätt kompetens i vården. Frågeställningen har börjat med en diskussion om hur många specialiteter vi ska ha och hur vi ska gruppera in de olika specialiteterna för att just kunna ge patienten den bästa vården. Om det är rätt indelning de har gjort och om det är rätt avgränsningar är sannerligen en öppen fråga, och vi ska lyssna noggrant till vad patientorganisationer likaväl som andra som har synpunkter på det har att framföra.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2002/03:267 om osteoporos

Anf. 42 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Yvonne Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att man ska tidigt kunna diagnostisera osteoporos.

Osteoporos, eller benskörhet, innebär en förtunning av benstommen, vanligtvis som en del av det biologiska åldrandet. Ett stort antal faktorer bidrar till att mängden benvävnad i skelettet minskar med åldern och ökar risken för frakturer. Osteoporos kan vara primär, det vill säga orsakad av naturligt åldrande, menopaus och livsstil – kost, motion, rökning och alkohol. Den kan också vara sekundär, orsakad av påvisbara sjukdomar eller som en följd av läkemedelsbehandling. Osteoporos ger inga besvär innan en fraktur inträffar.

En rad riskfaktorer för osteoporos kan inte påverkas, till exempel ålder, kön och genetiska förutsättningar. Andra riskfaktorer kan påverkas och därmed minska risken för frakturer, och det gäller till exempel fysisk inaktivitet, rökning, nedsatt syn och fallbenägenhet.

Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) gör för närvarande en bred genomgång av det vetenskapliga underlaget för hur man kan förebygga osteoporos och frakturer, för hur man kan hitta individer med ökad risk för osteoporos och diagnostisera och behandla dessa samt

bedöma de hälsoekonomiska och etiska aspekterna för dessa olika åtgärder. Resultatet av detta arbete kommer att redovisas senare i år.

I detta sammanhang kommer man att få svar på vilka diagnostiska metoder som har en bra precision och bra noggrannhet för att kunna förutsäga risken för frakturer. Osteoporos är en riskfaktor för fraktur, men definitionsmässigt inte ett förstadium till en sjukdom. En eventuell screening med bentäthetsmätning ska således ej jämföras med till exempel en mammografiscreening, där syftet är att identifiera en sjukdom i ett tidigt stadium.

Bentäthetsmätningar fyller en viktig funktion inom sjukvården för att utreda enskilda patienter med hög risk för frakturer och därmed kunna föreslå förebyggande åtgärder. Flera läkemedel finns inregistrerade för att motverka och behandla osteoporos. Även mekaniska skydd finns för att mildra skador vid fallolyckor. Det finns dock i dag inga data som motiverar en allmän screening med bentäthetsmätning.

Jag utgår från att den systematiska kunskapssammanställning som SBU senare i år kommer att lägga fram om att förebygga, diagnostisera och behandla osteoporos kommer att kunna vara till stort stöd för hälso- och sjukvården i denna viktiga fråga.

Anf. 43 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! I den här frågan är vi inte överens. Jag menar att det i dag finns data som mer och mer tyder på att vi borde göra en genomgång så att det finns möjlighet att på ett tidigt stadium diagnostisera osteoporos.

Ohälsotalen stiger. Det måste finnas i bakhuvudet på oss alla att det är ett samhällsproblem. Osteoporos är en sjukdom, som också ökar alltmer. Antalet frakturer per år som beror på denna sjukdom är mer än 70 000. Av kvinnor i Sverige kommer cirka en av tre att drabbas av den här sjukdomen under sin livstid, och av männen en av åtta.

Sverige har ett större antal än övriga länder. Trots detta tycks medvetenheten vara mycket dålig här, åtminstone om vi ser åtgärderna.

I Australien kan man gå in på ett apotek och mäta om man har tendenser, för att sedan uppsöka en läkare. Jag tar det som exempel eftersom jag var där med min syster, som gjorde detta och kunde få en behandling väldigt snabbt.

De frakturer som följer av osteoporos är oerhört kostsamma både för den enskilde och för samhället. Ofta är det just en höft- eller kotfraktur som gör att äldre inte längre kan klara sig själva utan måste placeras i långvården.

Samtidigt – och det är det här jag vill komma åt – finns det i dag bot för sjukdomen om den upptäcks i tid. Jag håller alltså inte med om att osteoporos inte är en sjukdom förrän man har fått en fraktur. Jag menar att det är en sjukdom när skelettet bryts ned på detta sätt redan innan frakturen har skett.

Tillräckligt tidig identifiering av individer som hör till den grupp som riskerar att få sjukdomen kan hjälpa om man rekommenderar ett annorlunda livsmönster. Senare måste man ta till dyra behandlingar och mediciner. Behandlingen är i princip kostnadsfri om man upptäcker sjukdomen tillräckligt tidigt, men då måste man upptäcka den redan innan individen har några symtom.

Jag har själv mött det här. Eftersom jag hade en syster som drabbades av detta funderade jag: Kanske jag borde göra en sådan mätning så att jag får veta det, och då kan jag ändra mitt livsmönster så att jag aldrig utvecklar en sådan sjukdom. Men icke – i dag har man inte möjlighet att göra en sådan mätning om man inte är sjuk, det vill säga inte har en fraktur eller liknande.

Det är det här som jag vill komma åt genom den metod som Sectra i Linköping har. Jag har alltså varit och besökt dem, granskat metoden och blivit fascinerad – och den säljs över världen. Genom en enkel digitalröntgen av fingrarna kan man konstatera vilka människor som finns i riskzonen. Jag skulle vilja göra detta, men det går inte i Sverige.

Kan ministern tala om vad man ska göra?

Anf. 44 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Det här handlar faktiskt om en svensk folksjukdom. Det är så olyckligt att vi här i Skandinavien är verkligt drabbade av frakturer till följd av benskörhet, och i Sverige är vi ännu mer drabbade än i Norge, till och med dubbelt så mycket. Så det här är utbrett.

Vi kanske inte ska tala om massscreening, men det finns lägen mellan att bara undersöka dem som faktiskt redan har en fraktur och masscreening.

Jag uppfattar att ministern ändå är välvilligt inställd till att man ska kunna behandla benskörhet i större utsträckning, men det gäller alltså att komma längre på vägen. Därför tycker jag att det här var en väldigt bra interpellation.

Det handlar faktiskt inte bara om äldre, utan det är också yngre. Dessutom gäller det inte bara kvinnor utan också män. Det görs bland annat en jättestor undersökning i Kalifornien av någon professor, och där deltar 1 000 personer från Sverige just på grund av detta.

Tyvärr får mycket få av dem som är drabbade av benskörhet i dag diagnos och behandling. Då blir det alla de här mycket dyrbara konsekvenserna, som vi hörde interpellanten beskriva. Här har vi faktiskt en chans att genom bentäthetsmätning tidigare finna dem som är på väg att bli drabbade. Detta är en utomordentligt stor riskfaktor oavsett om vi vill bedöma detta som sjukligt, bara onormalt, en degenerering eller en följd av någonting annat.

Jag menar att detta inte spelar så stor roll. Det handlar ju om möjligheten att medicinera och hjälpa dem som är i riskzonen. Fortfarande är tillgången på bentäthetsmätare mycket låg i vårt land – som samtidigt är så hårt drabbat av detta.

Sett i det perspektivet tycker jag faktiskt att ministrarnas svar är lite njuggt. Därför tog jag mig före att begära ordet i den här debatten. Man vill kanske inte ha allmän screening. Vi får väl se genom SBU om det möjligen är kostnadseffektivt, för det är väl det som de tittar på, eller hur långtgående kontroll av riskpatienter vi ska ha. Men det finns ju faktiskt många andra sjukdomstillstånd som är sammankopplade med det här, så det finns nog fler positiva effekter än vad man kanske i förstone ser.

Det är inte bara en riskfaktor när det gäller framtida frakturer, utan det handlar faktiskt om en behandling för att förhindra mycket stora kostnader. Visserligen är detta sjukvårdens fråga, men det är mycket som även rör ministrarnas arbetsområde, forskning och utbildning. Det är vik-

tigt att vi sätter i gång och ser till att vi får bentäthetsmätning så att vi också kan göra en fortlöpande utvärdering. Därför vill jag upprepa interpellantens fråga: Vilka åtgärder avser ministern att vidta utöver att vänta på SBU:s undersökning?

Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Ibland tänker jag att det kanske är en väldigt tur att det inte är Sveriges riksdag som bestämmer behandlingsmetoder i svensk sjukvård. Till sist måste man ju bestämma sig för vem man ska förlita sig på. Och vi har i Sverige ett ganska bra system när det gäller att försöka fånga upp den medicinska sakkunskapen och kunskapsnivån när det gäller sjukvården.

Det händer två saker när det gäller frågan om osteoporos.

Det ena är att Läkemedelsverket så sent som för ett och ett halvt år sedan, alltså 2001, utfärdade nya rekommendationer när det gäller behandling av osteoporos. Efter många debatter i riksdagen, där frågan har varit uppe, deltog Läkemedelsverket i en konsensuskonferens – jag tror att man även var med och arrangerade den – som gällde forskare i Norden. De skulle komma fram till vad man i den medicinska forskningen i dag är ense om, vilka behandlingsmetoder som är att rekommendera och vad man ska rekommendera svensk sjukvård.

Dessa rekommendationer gick ut 2001, och det här var ett resultat av detta märkliga faktum att det är större problem i nordiska länder och att vi har större problem i Sverige än i övriga nordiska länder. Nu finns dessa rekommendationer. Det är dem som svensk sjukvård följer.

Det andra handlar om att diskutera behovet av fler bentäthetsmätningar utan att man har just massscreeningar. Hur mycket ska man satsa på detta, och vilka metoder ska användas? Det arbetar SBU med, och vi väntar nu på SBU:s rekommendationer.

Jag tror att det är klokt att avvakta den sakkunskap vi har och avvakta dessa genomgångar av det faktiska kunskapsläget innan man bestämmer sig. Åtminstone tycker jag att det är rimligt att man som minister gör det.

Sedan har vi då frågan om den här nya metoden. Glädjande nog håller Karolinska sjukhuset på att utvärdera den för att se vilket värde den faktiskt har. En sak är att leverantören och de som prövar den just nu är entusiastiska, men nu sker en utvärdering där vi får veta i vilken mån det här faktiskt är effektiva undersökningar och i vilken mån det är bättre undersökningar kostnadsmässigt eller medicinskt än andra undersökningar. Så vi får en utvärdering av detta.

Det är inte alldeles säkert att leverantören av det här systemet har rätt, men man har i alla fall rätt att få detta prövat, och det sker nu en sådan prövning på Karolinska sjukhuset. Då kan vi ta ställning till hur man ska göra och se i vilken mån man ska rekommendera den typen av behandling också i övrig sjukvård, så att också Yvonne Andersson kan få just den här metoden i framtiden.

Anf. 46 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Tack ministern för de löftesrika orden!

Det jag vill komma åt handlar om långsiktighet och kortsiktighet. Det vi långsiktigt kan åtgärda kanske kostar lite mer kortsiktigt. Men det ger oerhört goda effekter långsiktigt. Det handlar om människors hälsa eller

ohälsa, trygghet eller otrygghet. Jag är till och med väldigt säker på att människor som är tillräckligt otrygga drabbas mer av sjukdomar just på grund av att de är otrygga. Sedan handlar det om att ta vara på den nya tekniken och tro på det som vi har forskat fram och utvecklat kontra att sitta fast i det gamla.

De riktiga mätningar som vi har i dag är otroligt säkra. Den här nya tekniken kan inte tillnärmelsevis nå dit, utan den här nya tekniken som jag nämnde, DXR, är mer till för att hitta riskgrupper.

Jag var heller inte ute efter att vi skulle ha någon masscreening. Jag tror snarare att detta ska finnas tillgängligt för människor som skulle vilja göra det här. Man kanske undrar: På vilket sätt kan jag få det här mätt? Kan jag hitta det här någonstans i Sverige? Det handlar alltså om tillgängligheten. Om jag vill se en film så får jag det. Om jag vill ändra på mina tänder eller hitta på något annat med mitt utseende så får jag det. Vill jag då mäta bentäthet ska jag kunna få tillgång till det här. Det är väl egentligen det som jag önskar att vi skulle ta vara på.

Att möta upp långsiktigt, tänka på människors hälsa och ta vara på ny teknik är väl egentligen den treklöver som de flesta av oss vill förespråka. Men ibland är det svårt, för det finns hinder på vägen. Det är väl där som jag önskar att den här debatten ska få finnas med. Jag önskar att den finns med i bakhuvudet på ministern. Jag tror inte att man i riksdagen ska lägga sig i de medicinska behandlingarna, men jag tror att man i uttalanden och i debatter i riksdagen och bland politiker i olika kretsar kan lyfta upp och uppmärksamma möjligheter till ett bättre samhälle för människorna att leva i. Det är egentligen det yttersta syftet med den här interpellationen.

Med det tackar jag för svaret, och jag hoppas att detta finns med framöver i ministerns överväganden.

Anf. 47 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Det här blir en väldigt enig debatt, så att säga.

Sannolikt kommer detta att visa sig vara fruktansvärt lönsamma insatser, och då kan man fråga sig om det inte några forskningssteg framåt kommer att vara en fråga även för den statliga sidan och inte bara för sjukvården.

SBU kommer säkert att se till det långsiktiga och kunna bidra på ett bra sätt. Men sedan är det faktiskt inte bara nya mätmetoder utan också nya behandlingsmetoder på väg, och då tycker jag, precis som Yvonne Andersson, att detta måste vara tillgängligt så att det blir möjligt att finna dem som är i riskzonen och som lider av detta. Dessa skulle då kunna hjälpas och den höga risken för ganska allvarliga konsekvenser avvägras.

Vi skulle gärna vilja se att dessa åtgärder kom i gång – större tillgänglighet för mätning kanske inte av alla men av dem som befinner sig i riskzonen för att hålla jämna steg och kunna ingripa med de nya medel som faktiskt finns tillgängliga redan nu.

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag vill bara upplysa om vad SBU:s arbete nu koncentreras kring. Det är tre områden där de ska redovisa det internationella kunskapsläget.

Först handlar det om att förebygga. Det är kanske det allra viktigaste. Vad säger den internationella forskningen om möjligheterna att förebygga benskrörhet?

Det andra är hur vi effektivast ska diagnostisera benskrörhet. Det är alltså hela frågan om screening, vilka man i så fall ska dra in i ett mer omfattande screeningarbete och vilka metoder vi ska använda.

Det tredje är vad vi har för kunskap när det gäller att behandla fastslagen benskrörhet.

Så visst är det ett spännande arbete de har. Min poäng var egentligen bara att det blir roligare att diskutera när vi har fått SBU:s rapport, för då vet vi mer. Kan staten göra någonting för att stärka sjukvårdens möjligheter att erbjuda stöd och hjälp? Kan staten göra någonting för att öka det förebyggande arbetet? Det kommer vi att veta mer om när vi får SBU:s rapport. Då kan vi ha en ny diskussion.

Anf. 49 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Då blir jag ju väldigt nyfiken. Jag vet inte om vi sade någonting om tidsplanen, men kan man då utgå från att ministern när denna rapport kommer lägger fram en proposition i frågan?

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2002/03:291 om vård i livets slutskede

Anf. 50 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Cristina Husmark Pehrsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att stärka den palliativa vården samt vad jag ämnar göra för att fullfölja förslagen i betänkandet om värdig vård i livets slutskede.

Det är riktigt att slutbetänkandet *Döden angår oss alla – värdig vård vid livets slut* (SOU 2001:6) har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet samt att regeringen ännu inte har tagit ställning till kommitténs förslag.

Regeringen tillkallade 1997 en kommitté med uppdrag att bland annat lämna förslag till hur livskvaliteten för dem som är svårt sjuka och döende kan förbättras. Att kommittén tillsattes berodde delvis på att Statens medicinsk-etiska råd, SMER, uppmärksammat regeringen på att det fanns ett behov att på nytt överväga en rad medicinska frågeställningar som aktualiseras vid vård i livets slutskede. Senast en översyn på området då hade gjorts var i betänkandet *I livets slutskede* (SOU 1979:59). Nya kunskaper och erfarenheter hade framkommit, och dessa behövde enligt SMER diskuteras och utvärderas.

Sedan kommittén överlämnat sitt slutbetänkande till regeringen har mycket hänt, och en del av de frågor den arbetade med har behandlats i andra sammanhang. Ett exempel är att frågor kring vad som bör gälla för beslutsoförmögna personer nu utreds av en särskild utredare tillsatt av Justitiedepartementet. Jag vill också peka på att frågor om en sammanhållen vårdkedja och medicinskt färdigbehandlade patienter behandlats i regeringens proposition *Samverkan mellan kommuner och landsting*

inom vård- och omsorgsområdet (prop. 2002/03:20). Regeringen har också nyligen tillsatt en särskild utredare för att göra en översyn av vård och omsorg för äldre – tio år efter ädelreformen (dir. 2003:40). Översynen berör flera av de frågor som behandlas i betänkandet *Värdig vård vid livets slut* och som gäller hur vården av gamla är utformad.

Det finns fortfarande brister i vården av människor vid livets slut. Det måste ändå framhållas att sjukvårdshuvudmännen har åstadkommit en mycket positiv utveckling av området genom att under flera år aktivt och framgångsrikt arbeta med att förbättra vården i livets slutskede. Regeringen vill självklart verka för att denna positiva utveckling fortsätter.

Kommitténs betänkande innehåller inte så många konkreta förslag till åtgärder från regering och riksdag. Många av betänkandets bedömningar och förslag rör i stället områden där huvudmännen ansvarar och beslutar om verksamhetens organisation. Exempel på sådana är frågor om läkaransvar, resursteam, kompetenscentrum, bemötande av patienter och anhöriga samt ett fördjupat samarbete med trossamfund.

Att granska ett område och att kartlägga de behov som finns av förbättringar har ett värde i sig. Ett sådant arbete stimulerar till diskussion och utveckling av området och leder till att utredningens tankar och idéer sprids, vilket också kan antas avsätta spår i verksamheten.

Betänkandet bereds för närvarande, och jag har inte för avsikt att nu gå in i detalj på vilka åtgärder regeringen kommer att vidta med anledning av det.

Anf. 51 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Tack så mycket för svaret, socialministern!

Jag skrev min interpellation därför att jag blev orolig när jag såg att ingenting hände med anledning av slutbetänkandet *Döden angår oss alla – värdig vård vid livets slut*. Jag tycker att det är för viktigt för att ingenting ska hända. Speciellt orolig blev jag eftersom jag i förra årets äldrebetänkande kunde läsa att detta betänkande bereddes på Regeringskansliet, och när vi nu kommer till årets äldrebetänkande står det att regeringen ännu inte har tagit ställning till kommitténs förslag. Då har det gått ett år till. Det här är frågor som är så viktiga och behov som är så skriande att någonting drastiskt måste hända.

När dessutom socialministern här i dag säger att detta nu ånyo bereds på departementet undrar jag lite grann hurdan ordning ni har i byrålderna. Det vore bra att få ett klarläggande: Bereds det eller bereds det inte?

Sedan säger socialministern att han inte vill diskutera detaljer. Det kan jag mycket väl gå med på om man nu inte har kommit någonstans med beredningen av detta ärende. Men låt oss diskutera mer övergripande vad som borde varit med!

Jag vet också att både Kommun- och Landstingsförbundet nu har sina stämmor, och jag kan tänka mig att socialministern ska dit och besöka dem. Där har socialministern sina partivänner i toppen, både i Kommun- och i Landstingsförbundet, så i stället för att träta om vilken huvudman som har ansvar för vad kunde ni väl sätta er ned och säga: Nu får vi se till att någonting händer här! Det är nämligen så ojämlik vård i livets slutskede i Sverige att det faktiskt är skrämmande.

Prot. 2002/03:96
5 maj

Svar på
interpellationer

Socialministern säger också i sitt svar att kommitténs betänkande inte innehöll så många förslag till åtgärder. Det kan jag i så fall tycka är ett underkännande av kommitténs arbete. Det står nämligen i regeringens direktiv till utredningen att den skulle analysera och lämna förslag till hur man kan förbättra kvaliteten och öka inflytandet för dem som är svårt sjuka och döende och deras familjer och närstående. Den skulle också belysa forsknings- och utbildningsbehov.

Är det så, socialministern, att den här kommitténs slutbetänkande var så fattigt på förslag att det är därför det inte har hänt någonting?

Sedan säger socialministern att det har hänt en massa andra saker ändå. Det enda jag egentligen kan hitta är att det om några dagar ska beslutas om att man i landstingen möjligen ska kunna få ha frivilliga samverkansnämnder. Men det är ju inte fler politiker de här svårt sjuka människorna behöver, utan det är faktiskt en god vård och omsorg både om dem och om deras närstående.

Det vore intressant att få höra lite grann vad socialministern säger om hur vi ska klara den palliativa vården på ett bättre sätt än i dag.

Landets äldrevårdsexperten säger också att skillnaderna i kommunernas utbud är orimliga. Till exempel säger Mårten Lagergren, docent i geriatrik: Det är ett lotteri vilken äldrevård man får. Hur långt ska egentligen kommunernas självstyrelse få sträcka sig?

Jag ska ge ett exempel: Inge Granqvist, 72 år, fick till slut en plats på Mathildenborgs sjukhem i Malmö. Han var då så dålig att han redan hade slutat äta och dricka, och han dog någon vecka senare.

Kommunen begärde 1 200 kr för att köra honom till sjukhemmet. Det hade hustrun Gunvor inte råd med. Inge Granqvist baxades upp i en rullstol och transporterades dit i en vanlig färdtjänsttaxi. 200 kr hade jag klarat, inte 1 200 kr, säger Gunvor Granqvist.

Detta är inte värdig vård vid livets slut, socialministern.

Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Vi kan säkert ägna ganska mycket tid åt att diskutera principerna för äldreomsorgen i största allmänhet. Det var det Cristina Husmark Pehrsson slutade med.

Men utredningen som vi talade om handlar om palliativ vård och specifik vård i livets slutskede. Det intressanta med utredningen är att den föreslår en rad åtgärder för att den palliativa vården ska bli bättre. Men, som jag konstaterar i mitt svar, det var väldigt få förslag till åtgärder som krävdes av regering och riksdag. Det handlar väldigt mycket om ändrade attityder i sjukvården. Det handlar väldigt mycket om att se vården på ett annat sätt, om att samverka över kompetensgränser. Det handlar väldigt mycket om hur man ska bemöta en patient som för sin egen del – sannolikt gäller det också anhöriga – blir alltmer medveten om att livet håller på att rinna i väg. Det handlar väldigt mycket om etiska överväganden.

Det är bra med en sådan utredning. Problemet blir ju att så länge vi har ett sjukvårdssystem med ganska decentraliserat ansvar är det inte säkert att det är här vi ska besluta. I stället ska delar av utredningen vara en stimulans för utvecklingen hos sjukvårdshuvudmännen. Jag vet att utredningen har lett fram till många diskussioner hos sjukvårdshuvudmännen. Här i Stockholms län likaväl som i andra landsting har man haft ganska rejäla diskussioner om hur man utvecklar den palliativa vården.

Men vi håller på att gå igenom vad det är för områden som staten ska ta initiativ på. Vi har redan gjort det på några områden. Vi har redan lagt fram förslag om gemensamma nämnder. Det handlar sannerligen inte om att antalet politiker ska öka. Det är snarare tvärtom. Har man en gemensam nämnd i stället för två blir det rent matematiskt färre politiker. Men det är inte det som är poängen. Vad det handlar om är att politikerna ska ha ett gemensamt ansvar över hela vårdkedjan, det vill säga en nämnd ska vara ansvarig både för läkarnas insatser i äldreomsorgen och för övrig vårdpersonal. Det är det som är tanken. Jag är övertygad om att många kommuner och landsting kommer att välja att ha gemensamma nämnder för att få ett helhetsansvar.

Vi ser också över ädelreformen, som är en del i det vi diskuterar.

Svaret på interpellationen är helt enkelt att vi, som det också står, bereder betänkandet, vi går igenom på vilka områden det finns anledning för riksdagen att ta initiativ och för regeringen att lägga fram förslag som en följd av utredningen och på vilka områden vi måste försäkra oss om att man för diskussionen vidare hos sjukvårdshuvudmännen.

När det sedan gäller äldreomsorgen rent allmänt, resurser till äldreomsorgen och krav på den, finns det säkert mycket vi kan diskutera och mycket att önska. Det får vi återkomma till. Nu handlade frågan specifikt om den palliativa vården och den utredning som har sysslat med den.

Anf. 53 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Vården av Inge Granqvist handlade inte i första hand om äldreomsorg, socialministern. Det handlade om den palliativa vården. Han dog ett par veckor senare. Han var svårt sjuk när han kom. Det är palliativ vård. Palliativ vård handlar inte om vård de sista minuterna, det handlar om resan fram till den punkt då man ser ett slut som man inte kan hindra.

Låt oss i alla fall titta på kommitténs förslag, socialministern. Det finns en hel del. Socialministern säger att det inte finns det, men jag tycker att det finns många viktiga, bra och konkreta förslag.

Kommittén säger först och främst att alla människor i livets slutskede ska tillförsäkras en palliativ vård på lika villkor i hela landet. Det tycker jag är ett klart och tydligt besked.

En insats som är viktig, som man också nämner, är rätten till smärtfrihet. Man har kunnat se hur smärta tar sig uttryck, speciellt när det gäller svårt sjuka, döende dementa, i skrik och vandringsbeteende, oro och ångest. Särskilt gäller detta personer som har nedsatt autonomi. Lugnande medel, som de här människorna ibland helt felaktigt får, gör bara saken ännu värre. De får ännu sämre livskvalitet.

Jag vet i dag att smärta är väldigt vanligt i livets slutskede. I dag finns det 6 000 sjuksköterskor som jobbar inom äldreomsorgen som socialministern och regeringen inte ger möjlighet att få sådan fortbildning och utbildning att de kan upptäcka biverkningar eller när någon behöver vård och omsorg. Nu kanske socialministern igen säger: Ska vi diskutera förskrivningsrätt för sköterskor? Ja, för rätten till smärtfribehandling ingår i allra högsta grad i den palliativa vården.

Men det finns 6 000 sköterskor som jobbar nära svårt sjuka döende personer som inte har rätt att ge smärtstillande, utan de här personerna får åka in på sjukhuset. Dessutom undantog också den nuvarande majorite-

ten i riksdagen alla de sköterskor som jobbar i äldreomsorgen inom den privata vården. Där ska tydligen de gamla och sjuka ha ännu mer ont än i den offentliga vården. Det är ganska absurt.

Ett exempel är två geriatriska avdelningar i Umeå där man har tittat närmare på biverkningar. Man har konstaterat att man har ökat biverkningsrapporteringen och förbättrat åtgärderna för de gamla drastiskt. Man ökade anmälningarna från 2 till 22, medan det från övriga landet kom in 15 biverkningsrapporter. En av de allra viktigaste sakerna vi har i den palliativa vården är alltså att tillförsäkra smärtlindring.

Ställföreträdarfrågan, som kommittén var inne på, utreds nu. Men det är sent omsider. I prioriteringsordningen, socialministern, ska den palliativa vården vara bland de högst prioriterade. Det sker inte så i dag. Vad tänker socialministern göra för att vi verkligen ska följa Prioriteringsutredningen?

Det är faktiskt så att lidande inför döden inte alltid är enbart fysisk smärta utan också social, psykisk och emotionell smärta. Det krävs ordentlig utbildning. Det krävs ordentlig forskning. Det finns mycket i kommitténs slutbetänkande som jag rekommenderar socialministern att ånyo läsa och ta del av. Det finns konkreta förslag, men det är ett svårt område. Jag kan förstå att det inte är uppspaltat i punkter hur lätt som helst. Men det är ett otroligt viktigt område, där vi måste komma mycket längre än i dag.

Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Till sist verkar det som om Cristina Husmark Pehrsson och jag är ganska överens, det vill säga det var inte så mycket av konkreta åtgärder utredningen föreslog att vi kan klubba här i riksdagen. Vi kan ju bestämma oss för att vi självklart ska ställa upp bakom principen om lika vård för alla i hela landet. Men frågan är: Vad krävs det för exakta beslut här i riksdagen för att vi ska leva upp till det?

Det andra är att det faktiskt är ganska rimligt att alla garanteras rätt till smärtfrihet. Det ställer vi också upp på. Men frågan är: Vilka exakta beslut ska vi fatta i riksdagen för att förmå sjukvårdshuvudmännen att leva upp till de kraven? Det är det vi håller på att fundera över i den beredning som pågår.

Det var ett spännande direktiv att ta till sig för alla i svensk sjukvård. Kvar blir frågan: Vilka särskilda initiativ kan vi ta här? Det ska vi återkomma till riksdagen med. Jag vill bara påpeka att det är väldigt mycket som ska ske ute i sjukvården, där andra beslutsfattare än riksdagen ska fatta sina beslut.

Vi är säkert överens om att det behövs ganska mycket när det gäller att allmänt sett förbättra kvaliteten och den medicinska säkerheten i äldreomsorgen. Där finns det mycket att göra. Det är klart att fallet Inge Granqvist är intressant ur den synpunkten att han faktiskt fick uppleva den smärta som följer av att man får dålig behandling. Det är uppenbart. Men ska vi klara en bättre kvalitet räcker det inte med att diskutera vård i livets slutskede, utan det handlar om hela kvaliteten, personalförsörjningen och säkerheten i hela äldreomsorgen. Det kommer vi att återkomma till.

Anf. 55 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Ja, konkreta förslag. Jag tror inte att jag behöver påminna socialministern om att jag i interpellationsdebatt med socialministern på många sätt har bett att vi långt tidigare skulle utvärdera ädelreformen, att vi ska titta på ställföreträdarfrågan, att vi ska ha läkarmedverkan, att vi ska ha en valfrihet, att vi kanske också ska titta på om huvudmannaskapsgränserna är de riktiga och att många kommuner är för små för att klara av god vård och omsorg.

Vi ska se över, det har jag också sagt, hela primärvårdsorganisationen. Vi tyckte inte om den nationella planen för utveckling av hälso- och sjukvård. Mer pengar till vården behövs. Ja. Men den skulle organiseras på ett helt annat sätt.

Kort om den palliativa medicinen med lite anknytning till Yvonne Anderssons interpellationsdebatt om Socialstyrelsens översyn av specialistläkarna. Som det står i Läkartidningen ratar man där förslaget om specialistläkare inom palliativ medicin och äldrepsykiatri.

Jag vädjar till socialministern att beakta detta i övervägandena. 90 000 människor dör varje år, och ungefär 70 000 av dem skulle behöva ha en god palliativ vård och omsorg men får inte det i det här landet. Många får det, men långtifrån alla. Där finns otroligt mycket att göra.

Vi ska väl sluta i samma samstämmighet som övriga interpellanter har gjort i debatten med socialministern. Jag ser fram emot fler debatter och i synnerhet att någonting händer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:96

5 maj

*Svar på
interpellationer*

13 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM69 Utvidgning av konkurrensreglerna på luftfartsområdet
KOM(2003)91 till trafikutskottet

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2002/03:79 Direktavdrag för lantmäteriförrättningsutgifter vid omarrondering

2002/03:Sk11 av Rolf Gunnarsson (m)

2002/03:Sk12 av Per Rosengren och Marie Engström (v)

med anledning av skr. 2002/03:101 Årsredovisning för staten 2002

2002/03:Fi13 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

Socialutskottets betänkanden
2002/03:SoU3 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.
2002/03:SoU11 Överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet om vissa ersättningar till hälso- och sjukvården för år 2003
2002/03:SoU12 Samverkan mellan kommuner och landsting inom vård- och omsorgsområdet

Konstitutionsutskottets betänkande
2002/03:KU31 Kommittéberättelse 2003

Utbildningsutskottets betänkanden
2002/03:UbU19 Förskolan (förnyad behandling)
2002/03:UbU11 Grundskolan
2002/03:UbU12 Betyg
2002/03:UbU13 Mobbning i skolan
2002/03:UbU14 Forskning

Trafikutskottets betänkande
2002/03:TU4 Trafiksäkerhet

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2002/03:MJU17 Det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk

15 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 2 maj

2002/03:318 av *Per Bill* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Forskningspropositionen
2002/03:319 av *Ulf Nilsson* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Utbildningsvägarna
2002/03:320 av *Ana Maria Narti* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Vetenskaplig information till Sveriges läkare

den 5 maj

2002/03:321 av *Erling Bager* (fp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Nytt bosparsystem och ökat byggande
2002/03:322 av *Tobias Billström* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Malmös kulturinstitutioner

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 maj.

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 30 april

2002/03:858 av *Carl-Axel Johansson* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Europaväg 6/22

2002/03:859 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
E 18

2002/03:860 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Berit Andnor
Förtidspensionärernas situation

2002/03:861 av *Hans Backman* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Reumatikerns situation

2002/03:862 av *Patrik Norinder* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Bollnäs tingsrätt

2002/03:863 av *Rolf Lindén* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Diskriminering av utländska läkare

den 2 maj

2002/03:864 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Sjuksköterskors förskrivningsrätt i skolhälsovården

2002/03:865 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Utredningen angående medicinska specialiteter

den 5 maj

2002/03:866 av *Susanne Eberstein* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Storstadssatsningen

2002/03:867 av *Annelie Enochson* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros

Tandläkarutbildningen i Göteborg

2002/03:868 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson
Samråd med EU-nämnden inför EU-toppmöten

2002/03:869 av *Jakob Forssmed* (kd) till statsminister Göran Persson
Europadagen som helgdag i Sverige

2002/03:870 av *Sven Bergström* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Väntetider för körkortspröv

Frågorna 858–865 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens
snabbprotokoll tisdagen den 6 maj.

Frågorna 866–870 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens
snabbprotokoll tisdagen den 13 maj.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 29 april

2002/03:810 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Språkstudier i gymnasieskolan

den 30 april

2002/03:830 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Ansvar för pumpanläggning

2002/03:835 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Avtjänande av straff i hemlandet för utländska fångar

2002/03:836 av *Lars Ångström* (mp) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetskraftsinvandring

2002/03:837 av *Gustav Fridolin* (mp) till statsrådet Jan O Karlsson
Uppehållstillstånd för irakier

2002/03:838 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till utrikesminister Anna Lindh
Arjan Erkels öde

2002/03:840 av *Gustav Fridolin* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Översyn av domar efter Göteborgshändelserna 2001

2002/03:841 av *Carl-Axel Johansson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Skuldsatta barn

2002/03:842 av *Luciano Astudillo* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Mångfald inom poliskåren

2002/03:843 av *Christina Axelsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Posten AB:s kontor för kassaservice

2002/03:844 av *Lars Ohly* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Svenska medborgares och EU-medborgares rättigheter i Turkiet

2002/03:845 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog

De centrala museerna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 maj.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 9 §
anf. 32 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till skatteutskottet och utbildningsutskottet	1
3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
5 § Svar på interpellation 2002/03:272 om destruktions av icke användbar ammunition	3
Anf. 1 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	3
Anf. 2 Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	4
Anf. 3 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	5
Anf. 4 Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	5
Anf. 5 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	6
Anf. 6 Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	7
Anf. 7 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	7
6 § Svar på interpellation 2002/03:286 om nätverksbaserat försvar	7
Anf. 8 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	7
Anf. 9 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	8
Anf. 10 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	9
Anf. 11 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	9
Anf. 12 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	10
Anf. 13 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	10
Anf. 14 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	11
Ajournering	11
Återupptagna förhandlingar	11
7 § Svar på interpellation 2002/03:270 om politikens anseende	11
Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	11
Anf. 16 LARS LEIJONBORG (fp)	12
Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	13
Anf. 18 LARS LEIJONBORG (fp)	14
Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	15
Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp)	16
Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	16
8 § Svar på interpellation 2002/03:299 om svensk försvarsindustris internationella konkurrenskraft m.m.	17
Anf. 22 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	17
Anf. 23 YVONNE ANDERSSON (kd)	18
Anf. 24 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	19
Anf. 25 YVONNE ANDERSSON (kd)	20
Anf. 26 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	20
Anf. 27 YVONNE ANDERSSON (kd)	21
Anf. 28 Förvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	21
9 § Svar på interpellation 2002/03:289 om arbetslöshetsförsäkringens inträdesvillkor	22

Anf. 29	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	22	Prot. 2002/03:96
Anf. 30	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	23	5 maj
Anf. 31	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	23	
Anf. 32	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	24	
Anf. 33	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	25	
Anf. 34	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	25	
10 §	Svar på interpellation 2002/03:264 om universitetssjukhusens specialistkompetens	26	
Anf. 35	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	26	
Anf. 36	YVONNE ANDERSSON (kd)	27	
Anf. 37	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	28	
Anf. 38	YVONNE ANDERSSON (kd)	29	
Anf. 39	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	29	
Anf. 40	YVONNE ANDERSSON (kd)	30	
Anf. 41	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	31	
11 §	Svar på interpellation 2002/03:267 om osteoporos	31	
Anf. 42	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	31	
Anf. 43	YVONNE ANDERSSON (kd)	32	
Anf. 44	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	33	
Anf. 45	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	34	
Anf. 46	YVONNE ANDERSSON (kd)	34	
Anf. 47	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	35	
Anf. 48	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	35	
Anf. 49	YVONNE ANDERSSON (kd)	36	
12 §	Svar på interpellation 2002/03:291 om vård i livets slutskede	36	
Anf. 50	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	36	
Anf. 51	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	37	
Anf. 52	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	38	
Anf. 53	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	39	
Anf. 54	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	40	
Anf. 55	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	41	
13 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	41	
14 §	Bordläggning	41	
15 §	Anmälan om interpellationer	42	
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	43	
17 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	44	
18 §	Kammaren åtskildes kl. 15.00	45	

